

FİKİR VE SANAT MAHSULLERİNİN YAPAY ZEKÂNIN EĞİTİMİNDE KULLANILMASININ TELİF HAKLARI BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ^(*)

THE USE OF INTELLECTUAL AND ARTISTIC WORKS IN THE TRAINING OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE: A COPYRIGHT LAW PERSPECTIVE

Prof. Dr. Mustafa ATEŞ^(**)

Öz

Yapay zekâ algoritmalarının belirli görevleri yerine getirebilmesi ve karar verme süreçlerini yürütebilmesi için büyük ölçekli veri ve materyal kümeleri ile eğitilmiş olması gerekir. Kendisinden fikir ve sanat eserleri hukuku kapsamındaki eserlere benzer çıktılar elde edilmesi istenen yapay zekânın, bunu yapabilmesi, daha evvel resim, fotoğraf, grafik ve video gibi görsellerle, musiki gibi ses tespitleriyle, kitap ile makale gibi metin tabanlı verilerle beslenmiş olmasına bağlıdır. Bu durum, yapay zekâ geliştiricileri ile fikrî ürünler üzerindeki telif hakkı sahipleri arasında kaçınılmaz bir menfaat çatışmasına sebep olmaktadır. Bu çatışmanın, hukuk düzeni tarafından hem yeniliği ve teknolojik gelişmeyi sekteye uğratmayacak ve hatta teşvik edecek, hem de telif hakkı himayesinin insan yaratıcılığını ve entelektüel emeği ödüllendirme işlevine zarar vermeyecek şekilde dengelenmesi gerekmektedir.

Bu bağlamda, son 6-7 yıldır hem ulusal hem de uluslararası düzeyde yoğun tartışmalar yaşanmaktadır. Avrupa Birliği (AB), doğrudan yapay zekâ eğitimi amacı gütmese de bu amaca dolaylı olarak hizmet edebilecek nitelikte ve üye devletler düzeyinde uygulanabilir bazı düzenlemeler kabul etmiştir. Japonya ve Singapur gibi ülkeler, yapay zekâ ve makine öğrenimini doğrudan hedefleyen yasal ilkeler benimserken; Birleşik Devletler (ABD) gibi Anglo-Amerikan hukuk sistemine mensup ülkelerde ise,

“âdil kullanım” (*fair use*) doktrini çerçevesinde içtihat yoluyla hukuki yönelimler geliştirilmeye çalışılmaktadır. Türkiye’de ise henüz bu konuda herhangi bir yasal düzenleme yapılmadığı gibi, tespit edebildiğimiz kadarıyla yargıya intikal etmiş bir uyuşmazlık da bulunmamaktadır.

Bu makalede; AB, Almanya, ABD, Japonya ve Singapur gibi bazı ülkelerde, yapay zekâ eğitimi kapsamında fikir ve sanat eserlerinin kullanımına ilişkin telif hukuku perspektifinden hem yasal düzenlemeler hem de uygulamadaki yaklaşımlar tespit edilemeye çalışılmaktadır. Makalede özellikle AB’deki metin ve veri madenciliği (*text and data mining*), Japonya’daki “haz alma amacı dışında kullanım” (*non-enjoyment*) ile Singapur’daki “bilgisayarla veri analiz” (*computational data analysis*) istisnaları ve ABD’deki âdil kullanım doktrini üzerinde durulmaktadır. Sonuçta ise Türkiye’de mevcut mevzuat çerçevesinde bu meseleye çözüm bulunup bulunamayacağı tartışılmakta ve ülkemizde konuyla ilgili genel kabul görmüş normlar oluşuncaya kadar bağlayıcı düzenlemelerden kaçınılmasının yerinde olacağı yönünde bir değerlendirme yapılmaktadır.

Anahtar Kelimeler

Yapay Zekâ Eğitimi, Telif Hakkı İstisnaları, Metin ve Veri Madenciliği, Haz Almama Prensibi, Âdil Kullanım, Makine Öğrenimi ve Hukuk.

^(*) (Araştırma Makalesi, Geliş Tarihi: 30.08.2025 / Kabul Tarihi: 14.10.2025).

*Atıf/Citation:*Ateş, Mustafa (2025), “Fikir ve Sanat Mahsullerinin Yapay Zekânın Eğitiminde Kullanılmasının Telif Hakları Bağlamında Değerlendirilmesi”, TFM, C: 11, S: 2, s. 241-272.

^(**) İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Medeni Hukuk Anabilim Dalı, Öğretim Üyesi, İstanbul - Türkiye, (E-posta: mustafa.ates@izu.edu.tr, Orcid: 0000-0002-2401-5384).

Abstract

In order to obtain outputs from artificial intelligence (AI) systems that may constitute the subject matter of copyright and related rights, these systems must be trained with a wide array of data, including visual materials such as paintings, photographs, graphics, and videos; audio content such as musical works, and text-based materials such as books and academic articles. This requirement stems from the fact that AI algorithms learn by processing large datasets to perform specific tasks and make decisions. As a result, an inevitable conflict of interest has emerged between AI developers and copyright holders of creative works.

Legal systems are therefore expected to reconcile this conflict in a manner that does not hinder-indeed, preferably encourages-technological innovation, while also safeguarding the role of copyright in rewarding human creativity and intellectual labor. In this context, intensive debates have been ongoing over the past six to seven years at both national and international levels.

Extended Summary

Artificial intelligence (AI) is a system equipped with specific algorithms, capable of self-learning and generating new content based on data. However, in order for AI to function, it must necessarily be trained and taught. An AI system that has not been provided with data such as images, photographs, music, or poetry cannot produce such outputs. In recent years, the use of copyright-protected works in training AI systems has become one of the most debated issues in the field of intellectual property law.

Two main aspects lie at the heart of this debate: first, the reproduction of works; and second, the processing and analysis of works. In almost every jurisdiction, copyright legislation grants authors the authority to prevent the unauthorized reproduction and processing of their works. This principle is also explicitly adopted in international legal norms such as the Berne Convention, the Rome Convention, the TRIPS Agreement, and the WIPO Internet Treaties.

However, the need for large datasets for AI to operate at high performance has brought to the forefront the challenge of balancing the interests of AI developers with those of the owners of literary, artistic, and creative works in textual, audio, or visual formats. Since existing legal regulations do not adequately address this problem, various countries have begun to introduce special provisions facilitating the use of intellectual works for AI training in order to gain a competitive advantage in AI technologies or avoid

In this article, both the legal regulations and practical approaches regarding the use of intellectual and artistic works within the scope of AI training are examined from a copyright law perspective in countries such as the European Union, Germany, the United States, Japan, and Singapore. The article specifically focuses on text and data mining (TDM) in the EU, the “non-enjoyment principle” exception in Japan, the “computational data analysis” exception in Singapore, and “the doctrine of fair use” in the United States. In its final section, the study evaluates whether the current legal framework in Turkey can offer a viable solution to the issue. Ultimately, it is argued that, until widely accepted legal norms crystallize in the country, it would be prudent to refrain from enacting binding regulations in this domain.

Keywords

AI Training, Copyright Exceptions, Text and Data Mining, Fair Use, Non-enjoyment Principle, Machine Learning and Copyright Law.

falling behind. Japan and Singapore are the most concrete examples of this approach. In Japan, the “non-enjoyment exception” allows the use of intellectual products for purposes other than enjoyment without requiring authorization from rights holders. Similarly, Singapore’s “computational data analysis exception” permits such use as a general rule without prior authorization.

In the European Union, regulations such as the Digital Single Market (DSM) Directive and the Artificial Intelligence Act aim to ensure that text and data mining (TDM) activities can be lawfully carried out for AI and machine learning purposes at the level of the Member States. In contrast, countries such as the United States and Canada have not adopted special statutory provisions but instead develop “open-ended” solutions tailored to specific cases within the framework of the “fair use” doctrine.

Nonetheless, debates persist as to whether the TDM exceptions adopted in jurisdictions like the EU and Germany or the open-ended fair use defense recognized in the US fully cover unlicensed AI training activities. There is, however, no doubt that the most secure way to ensure lawful AI training is through obtaining licenses or permissions from rights holders.

In Turkey, neither the Law on Intellectual and Artistic Works (Law No. 5846) nor other legal instruments provide for the use of works in AI and machine learning training in a manner similar to the Japanese or Singaporean

models. Likewise, there is no copyright exception akin to the EU's TDM exception. Since Turkish law also lacks a flexible "fair use" regime as in the US, the use of literary or artistic works for AI training without authorization cannot be deemed legally permissible for natural or legal persons developing AI systems. This reveals a significant legal gap in this area within Turkey.

Apart from the exception provided in Article 31 under the heading "Permissible Cases," the law contains no purpose-specific exception provision. Neither the educational use exception under Article 34, the scientific research and study exception under Article 34, nor the personal-use reproduction exception under Article 38 is sufficient to meet the technical requirements of AI training. This is because AI training requires large-scale copying, converting works into digital form, processing them as input data, and subjecting them to automated analytical processes. Therefore, all these activities can be conducted without legal risk only if the user obtains authorization or a license from the rights holders.

Consequently, under the current exceptions in the Law on Intellectual and Artistic Works, it is clear that using literary and artistic works in AI training does not enable the development of AI systems or models in Turkey that can compete with those developed in other countries. The drawback is that domestic AI developers seeking to avoid copyright infringement would be forced to rely on works whose copyright term has expired or on outdated or low-quality data-potentially encouraging the import of AI models trained abroad.

I. GİRİŞ

Yapay zekâ, belirli algoritmalarla donatılmış, kendi kendine öğrenebilen ve veri üzerinden yeni içerikler üretebilen sistemler için kullanılan bir terimdir¹. Ancak yapay zekâ, insanın aksine, daha önce bilgi sahibi olmadığı herhangi bir konuda tek başına sonuç üretemez. Bu nedenle yapay zekânın beklenen işlevi yerine getirebilmesi için eğitilmesi ve öğretilmesi gerekir. İnsanlarda, daha önce varlığından haberdar olmadığı şeyleri keşfetme ya da görme, dokunma ve işitme gibi duyularla deneyimlemediği şeylerin benzerlerini ortaya koyma gibi doğuştan gelen kabiliyetler mevcuttur. Örneğin, hiçbir ressamlık eğitimi almamış ve yaşamını çobanlıkla geçirmiş bir

For Turkey to secure a share in the global AI industry, it is necessary to address this legal gap with specific statutory provisions. However, since norms concerning the use of literary and artistic works in AI training have not yet been clearly established worldwide, many countries, including Turkey, appear to have adopted a "wait-and-see" approach. This attitude is mainly based on the uncertainty surrounding the opportunities and risks that the relationship between human creativity and technology may bring. It can therefore be argued that it is still premature for Turkey to legislate in this area.

Nevertheless, in future legislation, it is of great importance to establish a comprehensive and fair regime that balances the rights of authors with the needs of the AI industry. In this respect, as noted above, the EU's principles on text and data mining-despite their criticized aspects-could serve as guidance. Following the model of Articles 3 and 4 of the DSM Directive, provisions could be introduced allowing text and data mining for research and innovation purposes while incorporating limitations that protect the legitimate interests of rights holders. Such regulation should provide a clear framework for the use of copyright-protected works in AI training. Otherwise, both innovation and copyright protection could be compromised. Until such legislation is enacted, Turkish courts faced with disputes in this area should strive to resolve the conflict between copyright and use by applying the existing exceptions and limitations regime in the Law on Intellectual and Artistic Works, while maintaining a fair balance between copyright and fundamental rights such as freedom of expression and access to information, and by applying the three-step test.

kişi çok güzel resim yapabilir; müzik eğitimi almamış biri hoş musiki besteleri oluşturabilir; şiir veya hikâye yazabilir. Ancak daha önce resim, fotoğraf, müzik veya şiir gibi veriler (*inputs*) ile beslenmemiş bir yapay zekâ sistemi, bu türden çıktılar (*outputs*) üretemez. Bunun için yapay zekânın kullanılabileceği verilerin sisteme yüklenmesi ve algoritmaların bu verileri anlamlandırması gerekir. Dolayısıyla yapay zekânın üretim kabiliyetinin ve kapasitesinin temel belirleyicisi, onu besleyen veri ve materyallerdir.

Üretici yapay zekâda (*Generative Artificial Intelligence-GenAI*) kullanılan başlıca veri türleri metin, konuşma, ses, görüntü, video, ses ve müziktir. Dikkat edilirse, bunların hepsi de fikir ve sanat ürünlerinin tezahüründe kullanılabilen öğelerdir. Fikrî hukukta insan düşünce ve duygularının, maddî bir vasıtada veya insan tarafından algılanabilecek yaratıcı biçim-

¹ Ayrıntı için bkz. J. Stuart Russell ve Peter Norvig, *Artificial Intelligence: A Modern Approach* (4th Edition, Pearson, 2021).

de tezahür eden ifadesi “eser” olarak nitelendirilir. Bu itibarla yapay zekâdan, fikir ve sanat hukukunun konusu olabilecek mahsullere benzerlik gösteren çıktılar elde edilebilmesi için yapay zekâ model veya sisteminin resim, fotoğraf, grafik ve video gibi görsel materyaller, musiki gibi ses verileri, kitap ve makale gibi metin niteliğindeki verilerle beslenmesi gerekir. Çünkü yapay zekâ algoritmaları, belirli görevleri yerine getirme ve karar alma süreçlerinde büyük miktarda verileri ve materyalleri kullanarak öğrenir². Ancak bu öğrenme, insanın bilişsel öğrenmesine benzemeyip fonksiyonel niteliktedir. Algoritmaların insana benzer yanı, kendilerini geliştirebilme yeteneğine sahip olmalarıdır. Bu yetenek, modele veya sisteme yüklenen verilerden öğrendikleri bilgileri kullanmalarıyla gerçekleşir. Kendisini geliştirebilme kabiliyeti, yapay zekâların belirlenmiş amaçlar doğrultusunda işlev görmelerini sağlar. Yapay zekânın işlevlerindeki başarı düzeyi, kullandığı veri miktarı ile doğru orantılıdır.

Bir yapay zekâ sistemi, tür ve sayı bakımından ne kadar çok fikir ve sanat ürünü ile beslenirse, üreteceği çıktılar da o oranda çeşitli, nitelikli ve kaliteli olacaktır. Yapay zekâ algoritmasının doğruluğu ve güvenilirliği açısından verinin kalitesi ve çeşitliliği büyük önem taşır. Kalitesiz veri, hatalı veya önyargılı modellerin oluşmasına yol açar. İngilizce’deki deyimıyla “*garbage in, garbage out*” yani “giren çöp olursa, çıkan da çöptür.” Bu bağlamda başarının anahtarı, yapay zekâ sistemi veya modeline yüksek kaliteli, doğru etiketlenmiş ve kapsamlı eğitim verisi sağlamaktır. Eğitim verisi, makine öğreniminin temelini oluşturan ve en önemli bileşenlerinden biridir. Bu veriler, makinenin davranışlarını düzeltip öğrenmesi için gereklidir; yani model, veriler aracılığıyla kalıpları analiz eder ve bunlardan anlam çıkararak davranışlarını biçimlendirir³. O nedenle yapay zekâ geliştiricileri açısından onu besleyecek verilere erişim hayati öneme sahiptir. Bu

durum, yapay zekânın hammaddesi sayılan verilerin tedarikiyle ilgili önemli hukukî sorunların ortaya çıkmasına yol açmıştır.

Telif hukuku bakımından yapay zekâyla ilgili tek hukukî mesele bu değildir⁴. Yapay zekâ çıktıları da telif hukuku açısından önemli hukukî tartışmalara neden olmuştur. Ancak mesele, tarafımızca kaleme alınan ayrı bir makalede incelenmiştir. İş bu makalenin konusu, fikir ve sanat hukuku anlamında “fıkrî ürün” sayılan ve hukuken telif haklarının konusunu oluşturan metin, ses, resim, grafik, fotoğraf gibi görseller ile film ve video gibi görsel-işitsel veri ve materyallerin yapay zekânın eğitim ve öğretim sürecinde girdi (*inputs*) olarak telif hukuku bağlamında değerlendirilmesidir.

Bu çerçevede aşağıda önce insan zekâsının mahsulü olarak yapay zekânın teknik ve hukukî mahiyetine kısaca değinilecektir. Ardından ilim ve edebiyat, musiki, güzel sanatlar ve sinematografik eserler ile icra, fonogram, film tespitleri ve radyo-televizyon yayınları gibi telif hukuku kapsamında korunan veri ve materyallerin yapay zekânın eğitiminde kullanılması fikrî hukuk açısından değerlendirmesi yapılacaktır. Bu değerlendirme bağlamında, yapay zekâ teknolojisinde gelişmiş Birleşik Devletler (ABD), Avrupa Birliği (AB), Japonya ve Singapur gibi bazı ülke örnekleri ele alınarak, konuya ilişkin pozitif hukukta bir gelişme olup olmadığı incelenecek ve yargı uygulamalarından örneklerle yer verilecektir. Son olarak da bu konunun Türk Telif Hukukunun ilgili mer’i mevzuatı yani 5846 sayılı Fikir ve sanat Eserleri Kanunu (FSEK) karşısındaki durumunun fotoğrafı çekilecektir.

II. YAPAY ZEKÂNIN MAHİYETİ

A. TEKNİK AÇIDAN YAPAY ZEKÂ

Bilgisayarın icadını takip eden ve bilgisayar biliminin gelişimine paralel olarak ortaya çıkan iki temel teknolojik gelişmeden biri internet, diğeri ise yapay zekâdır. İnsan ve toplumların hayatında büyük dönüşümlere yol açan bu teknolojilerden yapay zekâ, 1990’lardan itibaren hızla gelişmiştir. Kökenleri ise 1950’li yıllarda, bilgisayar biliminin öncüle-

² Ayrıca bkz. Sertaç Şıracı, ‘Yapay Zekâ Eğitiminde Eserlerin Girdi Olarak Kullanılmasının Telif Hakları Açısından İncelenmesi’ (2024) SÜHFD 32(4) 2463; Esme Muheyne Doğan, ‘Üretken Yapay Zekâ Modellerinin Eğitiminde Kullanılan İçeriklerin Telif Hakkı İhlali: ABD’deki Güncel Davalar Işığında Karşılaştırmalı Bir İnceleme (2025) TFM, 11(1) 91-109; Mustafa Zorluoğlu, ‘Yapay Zekâ ve Telif Hakkı’ (2019) TBB Dergisi 142 305-356.

³ Amal Joby, ‘What is Training Data? How It’s Used in Machine Learning’, (2021) *Learn G2*, July 30, 2021 <<https://learn.g2.com/training-data>> (s.e.t. 02.06.2025).

⁴ Bkz. Cahit Suluk, ‘Dijitalleşmenin ve Özellikle Yapay Zekânın Çıkardığı Telif Sorunları ve Çare Arayışları’ (2025) YBHD 10(2) 951-970.

rinden Alan Turing'in, makinelerin düşünme kabiliyetine sahip olup olmadığını test etmek amacıyla geliştirdiği ve günümüzde "Turing Testi" olarak bilinen deneylere dayanır⁵.

Zamanla bu sahadaki çalışmalar, insan beyindeki bilgi iletiminden sorumlu sinir hücreleri ve ağlarından esinlenerek yapay nöronların geliştirilmesine yol açmıştır. Böylece çok katmanlı yapay nöronlardan oluşan sinir ağları sayesinde bilgisayarlar ham verileri öğrenme yetisi kazandırılmıştır. Makine öğrenimi, aslında analitik model oluşturmayı otomatikleştiren bir veri analiz yöntemi olarak; sistemlerin verilerden kalıpları belirleyip, minimum insan müdahalesiyle karar verebilme yeteneğine dayanır. Son yıllarda veri toplama, depolama, paylaşma ve işleme teknolojilerindeki gelişmeler sayesinde, geçmişte mümkün olmayan pek çok yöntem ve karmaşık uygulama günümüzde gerçekleştirilebilir hale gelmiştir. Sonuç olarak yapay zekâ, büyük veri analizi yoluyla çeşitli alanlarda önemli kazanımlar sağlamaktadır⁶.

Yapay zekâ teknolojisindeki hızlı gelişim ve değişim, bu kavrama ilişkin tek ve kesin bir tanım yapılmasını zorlaştırmaktadır. Teknik anlamda yapay zekâ, "bilgisayar veya bilgisayar kontrollü robotların, genellikle akıllı varlıklarla ilişkilendirilen görevleri yerine getirebilme yeteneği" olarak tanımlanabilir. Pratikte ise yapay zekâ terimi, akıl yürütme, anlam keşfi, genelleme veya geçmiş deneyimlerden öğrenme gibi insanlara özgü entelektüel süreçlerle donatılmış sistemlerin geliştirilmesi için kullanılmaktadır.

Zira yapay zekâ sistemleri ve modelleri, insana özgü bilişsel işlevlerin bilgisayar programlama dili

aracılığıyla dijital ortama aktarılması suretiyle oluşturulmaktadır. Bu yolla geliştirilen yazılımlar, insan tarafından gerçekleştirilebilen pek çok faaliyetin aynı ya da benzer biçimde makineler tarafından icra edilmesini mümkün kılmaktadır. Bu sebeple yapay zekâ, hem insan zekâsının ürünü olarak bilgisayar temelli bir yapay üretim niteliği taşımakta, hem de teknik olarak bilgisayarın "yazılım (software)" bileşeni içinde değerlendirilmektedir.

Bilgisayar sistemleri, teknik olarak "hardware" ve "software" olmak üzere iki temel unsurdan oluşur. Klavye, ekran, ana kart, sabit disk gibi fiziksel ve somut parçalar donanım (*hardware*) olarak adlandırılır. Buna karşılık, bir işlem ya da görev bütünü gerçekleştirilmeye yönelik komutlardan oluşan unsur yazılım (*software*) olarak nitelendirilir. Donanımın el ile tutulması mümkün iken, yazılım kullanıcı tarafından doğrudan gözlemlenemeyen kod dizileri mahiyetindedir.

Yapay zekâ esas olarak bir nevi yazılım, bilgisayar programıdır. Zira kodlarla yazılır, klasik yazılımlar gibi bilgisayar üzerinde çalışır. Girdi alarak, işlem yapan ve çıktılar üreten bir yazılımdır. Yapay zekâ güncellenebilen, eğitilebilen ve farklı görevler için uyarlanabilen bir bilgisayar programıdır. Yapay zekâ, sıradan bir bilgisayar programından ayıran özelliği, kurallarla göre değil, verilerle öğrenmesidir. Geleneksel yazılımda ne yapacağı adım adım yazılırken, yapay zekâ örnek verilerden öğrenerek kendi karar mekanizmasını geliştirir. Ayrıca öğrenme yeteneğine sahip olup, yeni verilerle eğitilerek performansını artırmak mümkündür.

Geleneksel yazılımlara nisbeten tahminde bulunarak çıkarımlar yapabilme yeteneğiyle de ayrışır. Geleneksel yazılımlar sadece verilen komutlara göre sonuç üretirken, yapay zekâ ihtimallere dayalı sonuçları da üretebilir. Örneğin klasik yazılımlarda "Eğer A olursa, B yap" komutuna göre sonuç elde edilir. Buna karşılık yapay zekâda "Geçmişte A olduğunda B olmuştu, şimdi benzer bir durumda yine B olabilir" biçiminde çıkarımlar yapılabilir. Neticeten *yapay zekânın aslında teknik olarak geleneksel bilgisayar yazılımlarına göre çok daha gelişmiş bir bilgisayar yazılımı olduğu söylenebilir*.

⁵ Ayrıntı için bkz. Ayrıca bkz. A.M Turing, 'Computing Machinery and Intelligence', in Editors: Robert Epstein, Gary Roberts ve Grace Beber, *Parsing the Turing Test Philosophical and Methodological Issues in the Quest for the Thinking Computer* (1st Edition, Springer Dordrecht, 2009) Chapter III. "Yapay zekâ" teriminin ilk kez kullanıldığı ve alanın resmen doğumunu simgeleyen belge için bkz. J. McCarthy, M. L. Minsky, N. Rochester ve C. E. Shannon, *A Proposal for the Dartmouth Summer Research Project on Artificial Intelligence* (31 August, 1955). Derin ağların tarihsel gelişimi, mimari temelleri ve uygulama alanları üzerine derleme bir makale için bkz. Y. LeCun, Y. Bengio ve G. Hinton, 'Deep Learning' (2015) *Nature*, 521 pp. 436-444; HK Yılmaztekin, *Yapay Zekânın Eser Sahipliği*, (1. Baskı, Adalet, Ankara 2021) s. 43-65.

⁶ Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi <<https://cbddo.gov.tr/ssss/yapay-zekâ/>> (s.e.t. 12.4.2025).

B. YAPAY ZEKÂNIN HUKUKÎ MAHİYETİ

Hemen belirtelim ki, çalışmanın odak noktası yapay zekânın hukukî statüsü değil, yapay zekânın eğitimi sürecinde fikir ve sanat eserlerinin kullanımının telif hukuku açısından doğurduğu hüküm ve sonuçlar olduğu cihetle, bu başlık altında bir çerçeve oluşturmak amacıyla yapay zekânın eser niteliği ve hukukî korumasına kısaca temas edilmekle yetinilecektir.

Bu cümleden olarak bilgisayar sisteminin yazılım bileşeni, hukukî terminolojide “bilgisayar programı” olarak adlandırılır. Bilgisayar ortamında geliştirilen ve teknik açıdan bilgisayarın “*software*” olarak adlandırılan bir bileşeni olan yapay zekâ, hukukî niteliği itibarıyla bir “bilgisayar programı” olma vasfına sahiptir. Yukarıdaki “teknik” izahattan da anlaşılacağı üzere, yapay zekâ geleneksel bilgisayar yazılımına göre ileri düzeyde bilgisayar programıdır. Geleneksel yazılımlara göre daha gelişmiş olması, yapay zekâyı hukuken “bilgisayar programı” sınıfı dışında değerlendirmeyi gerektirmez.

Türk Hukukunda bilgisayarları oluşturan iki unsurdan biri olan *software* bileşeni “bilgisayar programı” olarak adlandırılmıştır. Bilgisayar programları 4110 sayılı Kanunla kabul edildiği 1995 yılından beri 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (FSEK) kapsamında “ilim ve edebiyat eserleri” sınıfında hukukî himaye görmektedir⁷. Yapay zekâ sistem ve modellerinin de bilgisayar programı vasfı taşımaları sebebiyle FSEK kapsamında edebi eser sayılacaklarına şüphe yoktur⁸. Durum uluslararası sözleşmelerde de

aynı istikamettir. Nitekim, TRIPS Anlaşması’nın 10. maddesi uyarınca, bilgisayar programları, Bern Sözleşmesi kapsamında “edebî eser” sayılmaktadır⁹. Bu prensip, WIPO İnternet Anlaşmaları ile 2009/24 sayılı Avrupa Birliği Bilgisayar Programlarının Korunmasına İlişkin Direktifin 1. maddesinde de aynen kabul edilmiştir¹⁰. Bu türden bir eser üzerinde hak sahibi olan kişi ise, FSEK anlamında, eseri meydana getiren gerçek kişidir. Yapay zekâ için patent korumasının da mümkün olduğunu ilave etmek gerekir¹¹.

III. YAPAY ZEKÂ EĞİTİMİNİN TELİF HUKUKU BOYUTUYLA İLGİLİ DİŞ DÜNYADAKİ GELİŞMELER

A. GENEL OLARAK

Yapay zekâ sistemlerinin işlevsel olabilmesi için kapsamlı veri ve materyal setlerine ihtiyaç duyulur. Bu veri kümeleri “eğitim verisi” olarak adlandırılır. Eğitim verisi, makine öğrenmesi modellerinin parametrelerini örnekler aracılığıyla “öğrenmesini” sağlayan temel yapı taşını oluşturur. Bu nedenle yapay zekâ öğreniminin ilk aşaması veri tedarikidir. Söz konusu veriler, farklı kaynaklardan sistematik biçimde toplanır ve bu süreçte insan emeği belirleyici rol oynar. Özellikle veri toplama ve etiketleme aşamalarında insan gözü ve zekâsı devreye girer; ham veriler uzman kişiler tarafından temizlenir, eksik değerler düzeltilir, sapmalar ayıklanır ve içerik uygun şekilde etiketlenir. Bu sayede öğrenen model, ilgili veriler üzerinde tekrarlarla çalışarak örüntüleri ve ilişkileri keşfeder; nihayetinde çıktıları daha verimli biçimde optimize eder¹².

⁷ Bu konuda ayrıntı için bkz. Mustafa Ateş, *Fikrî Hukukta Eser* (1. Baskı, Turhan, Ankara 2007) 142-156.

⁸ Muhtelif yönleriyle yapay zekâ konusunda yabancı hukukta olduğu gibi Türk Hukukunda da zengin bir literatür oluşmaya başlamış olup bazıları şu şekildedir: Mustafa Aksu, ‘Yapay Zekâ ve Hukuk - Teknik ve Hukukî Altyapı ve Çerçeve’ için Editör Mustafa Aksu, *Yapay Zekâ ve Hukuk* (1. Baskı, Oniki Levha, İstanbul 2024); Elif Gizem Koç, ‘Yapay Zekânın Hukukî Statüsüne Yönelik Yaklaşımlar ve Genel Bir Değerlendirme’, içinde Editör Mustafa Aksu, *Yapay Zekâ ve Hukuk* (1. Baskı, Oniki Levha, İstanbul 2024) 305-333; Ayşe Nur Merve Yazıcı, *Otonom Aracın Sebep Olduğu Zararlardan Üreticinin Kusursuz Sorumluluğu* (1. Baskı, Adalet, Ankara 2023); Berrin Akbulut, ‘Yapay Zekâ ve Ceza Hukuku Sorumluluğu’ (2023) *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* C. XXVII 2023(4) 267-319; Erman Benli ve Gayenur Şenel ‘Yapay Zekâ ve Haksız Fiil Hukuku’, (2020) *ASBÜ Hukuk Fakültesi Dergisi* 2(2) 296-336; Çağlar Ersoy, *Robotlar Yapay Zekâ ve Hukuk* (1. Baskı, Oniki Levha, İstanbul 2017); Başak Bak, ‘Medeni Hukuk

Açısından Yapay Zekânın Hukukî Statüsü ve Yapay Zekâ Kullanımından Doğan Hukukî Sorumluluk’ (2018) *TAAD* 35, Temmuz 2018, 211-232; Yılmaztekin, 217 vd.

⁹ Bu konuda bkz. Mustafa Ateş, ‘Copyright and Related Rights Protection under the TRIPS Agreement’, içinde Mustafa Ateş, *Fikir ve Sanat Hukukuna Dair Makalelerim* (1. Baskı, Adalet, Ankara 2016) 593 vd.

¹⁰ *Directive 2009/24/EC of the European Parliament and of the Council of 23 April 2009 on the Legal Protection of Computer Program* (OJ, L 111/16, 5.5.2009).

¹¹ Bu konuda ayrıntı için bkz. WIPO, *Patent Landscape Report- Generative Artificial Intelligence GenAI* <<https://www.wipo.int/web-publications/patent-landscape-report-generative-artificial-intelligence-genai/en/index.html>> (s.e.t. 10.08.2025).

¹² Joby (n 3).

Klasik programlama sistemleri sabit kurallara dayanırken, makine öğrenmesi bu kuralları geçmiş veriler aracılığıyla kendiliğinden geliştirir. Örneğin, yapay zekâ sisteminden bir roman, hikâye, piyes, şiir ya da bilimsel makale üretmesi bekleniyorsa, önceden bu neviden eserlerin sisteme yüklenmiş olması gereklidir. Aynı şekilde, görsel veya işitsel bir ürün üretilmesi için, önceden oluşturulmuş sesli veya sessiz müzik bestelerinin, video ve filmlerin ya da resim, fotoğraf, grafik gibi görsel içeriklerin veri seti olarak sunulmuş olması şarttır.

Bu tür içerikler, yapay zekâ açısından tıpkı bir motorlu taşıtın çalışabilmesi için ihtiyaç duyduğu yakıt gibi, vazgeçilmez nitelikte veri girdisi teşkil eder. Bu girdiler, yapay zekânın öğrenme sürecinde kullandığı “veri” olarak tanımlanır. Gerekli veriler - metin, ses, resim, çizim, fotoğraf, video gibi - farklı kaynaklardan temin edilir. Bunlar arasında açık internet ortamı, nesnelerin interneti (IoT) cihazları, veri sağlayıcı platformlar ve hatta yapay olarak üretilmiş veriler yer alır.

Örneğin, *ImageNet* ve *Kaggle* gibi açık veri seti sağlayıcıları, yaygın kullanılan kaynaklardır. Bu tür veri setlerinin çoğu için lisans ya da ücret ödeme zorunluluğu yoktur. Bununla birlikte, bazı kaynaklardan alınan veriler lisansa tabi olabilir; bazı durumlarda yalnızca izin alınması yeterliyken, kimi zaman lisans bedeli ödenmesi de gerekebilir. Açık erişimli internet siteleri, sosyal medya platformları, kamu ya açık forumlar, arama motorları, veritabanları ve indeksler gibi dijital ortamlar, metin, ses ve görüntü verilerinin sağlandığı başlıca kaynaklardır. Ayrıca, çevrimiçi veri kaynaklarından otomatik olarak veri çekilmesini sağlayan “veri kazıma” (*data scraping*) yöntemleri de sıkça başvurulmuş araçlardır. Öte yandan, yapay zekâ sistemleri tarafından oluşturulan yapay (sentetik) veriler de öğrenme süreçlerinde kullanılmakta ve bu doğrultuda özel üretken yapay zekâ modelleri geliştirilmektedir.

Herhangi bir kaynaktan herhangi bir yöntemle dijitalize edilerek sisteme aktarılan ilim ve edebiyat, musiki, sinema ya da güzel sanat eseri niteliğindeki binlerce metin, ses, resim veya video gibi içerikler yapay zekâ tarafından analiz edilip işlenir. Yapay zekâyâ bir hikâye yazması, şiir oluşturması, müzik bestelemesi ya da resim çizmesi yönünde bir komut

(*prompt*)¹³ verildiğinde, sistem, bünyesinde barındırdığı bu verilerden yararlanarak istenen yönde bir içerik üretir.

Yapay zekânın eğitimi amacıyla kullanılan veriler, kimi zaman telif hakkı koruması altındaki eserler veya bağlantılı hak konusu icra, fonogram, film tespiti veya radyo-televizyon yayını gibi içerikler olabilir. Bu durumda, söz konusu verilerin hâlen koruma süresi dolmamışsa, telif hukuku açısından çeşitli ihlaller gündeme gelebilir. Dolayısıyla, bu tür eser ve içeriklerin tedariki, yapay zekâyâ ilişkin hukukî tartışmalarda karşılaşılan ilk meselelerden biridir.

Yapay zekâ teknolojisinin gelişiminde öncü ülkelerden biri olan Amerika Birleşik Devletleri’nde de, bu hususa özgülenmiş bir yasal düzenleme yapılmasına yönelik somut bir politika eğilimi henüz gözlemlenmemektedir. Bu alanda çeşitli yargı süreçleri yürütülmekte olsa da, konunun netlik kazanarak belirgin bir hukuk politikasına dönüşen bir içtihat haline geldiği söylenemez.

Bununla birlikte, bazı ulusal hukuk sistemlerinde, doğrudan yapay zekâ eğitimi amacıyla olmasa da, bu amaca hizmet edebilecek veya en azından bu tür kullanımları mümkün ya da cazip hâle getirebilecek mahiyetteki istisna ve sınırlama hükümlerinin telif hukuku mevzuatına dâhil edildiği görülmektedir. Bu bağlamda özellikle Japonya ve Singapur gibi Uzak Asya ülkeleri, telif hakları mevzuatlarında gerçekleştirdikleri reformlarla dikkat çekmektedir.

Öte yandan telif hakkı koruması altındaki içeriklerin yapay zekâ öğrenim süreçlerinde kullanılması meselesi, Dünya Fikrî Mülkiyet Örgütü (WIPO) gibi uluslararası kuruluşların gündeminde yer alan ortak tartışma konuları arasında yer almaktadır. Yapay zekâ muhtelif boyutlarıyla Birleşmiş Milletler, OECD ve G20 gibi küresel kurumların ajandalarına da girmiştir. Avrupa Birliği’nde ise, dijital teknolojilerin sunduğu imkânlardan yararlanmak ve bu teknolojilerin yol açabileceği riskleri bertaraf etmek amacıyla son 10-15 yıl içerisinde gerçekleştirilen mevzuat reform-

¹³ *Prompt*, yapay zekâyâ veya bir kişiye belirli bir konuda yol gösteren ve istenilen cevabı almak için verilen komuttur. Bir çıktı elde etmek amacıyla yapay zekâyâ bunu yapması için yöneltilen irade beyanına teknik olarak İngilizcede “*prompt*” denilir. Bu kavramı Türkçeye “talimat”, “talep” ya da “istem” sözcükleriyle çevirmek mümkündür.

larına rağmen, yapay zekâ eğitimi bağlamında eser kullanımına ilişkin doğrudan ve açık bir istisna veya sınırlama düzenlemesine yer verilmemiştir. Bununla birlikte dijital alanın tanzimi maksadıyla kabul edilen Dijital Tek Pazar Direktifi ve Yapay Zekâ Tüzüğü gibi mevzuat düzenlemelerinde yapay zekâ öğreniminde kullanılacak verilere ilişkin hükümler mevcuttur.

Bu kısımda önce konu hakkında WIPO ve diğer küresel ölçekli kurumların yapay zekâ ile ilgili gündemleri ve çalışmalarına kısaca temas olunacaktır. Akasından sırasıyla Avrupa Birliği, Almanya, Japonya, Singapur ve ABD örnekleri üzerinden yasal düzenlemeler ve yargısal uygulama alanında ortaya çıkan güncel gelişmelere değinilecektir.

B. MİLLETLERARASI KURUMLAR

Fikrî mülkiyet hukuku bakımından, 1886 Bern Sözleşmesi, 1961 Roma Konvansiyonu, 1994 TRIPS Anlaşması ve 1996 WIPO İnternet Anlaşmaları gibi temel uluslararası düzenlemelerde, fikir ve sanat eserlerinin yapay zekâ sistemlerinin eğitimi amacıyla kullanımına açıkça cevaz veren herhangi bir istisna veya sınırlama hükmü bulunmamaktadır.

WIPO nezdindeki çalışmaların fikrî mülkiyet haklarının yanı sıra etik ilkeler, güvenlik, şeffaflık ve insan hakları gibi konular etrafında şekillendiği görülmektedir. Bu çerçevede 2019'dan bu yana yapay zekânın patent, telif hakkı ve marka gibi fikrî mülkiyet alanlarına etkisini tartışmak üzere uluslararası konferanslar düzenlenmekte; yapay zekânın fikrî mülkiyet sistemine etkileri hakkında politika belgeleri yayımlayarak küresel paydaşlardan görüş toplamaktadır. Ayrıca WIPO, yapay zekânın yaratıcı üretimlerdeki rolü, sözcülimi yapay zekâ ile üretilen müzik, sanat, yazılım gibi konular üzerine uzman gruplar da teşkil etmektedir¹⁴.

WIPO'nun yanı sıra OECD, G20 ve Birleşmiş Milletler gibi uluslararası platformlarda yapay zekâ ile ilgili çalışmalar yapıldığı bilinmektedir¹⁵. Çalış-

malarında makale konusuyla ilgili yönere de dikkat çekilmekteyse de, adı geçen milletlerarası örgütlerin yapay zekânın başka boyutlarına odaklandıkları görüldüğünden, onlara bu makalede değinilmeyecektir.

C. AVRUPA BİRLİĞİ: METİN ve VERİ MADENCİLİĞİ İSTİSNASI

Dijital alan 90'lı yılların başından itibaren Avrupa Bitliği gündemine girmiştir. Bilgisayar programlarıyla ilgili 250 sayılı Direktifi saymazsak Avrupa Birliği'nde dijital alandaki ilk ve en önemli düzenlemenin 2001/29/EC sayılı *Bilgi Toplumunda Telif Hakkı Direktifi*¹⁶ olduğunu söylemek mümkündür. Ancak bu Direktifin yürürlüğe girdiği dönemde yapay zekâ, günümüzdeki ölçekte hukuki bir mesele teşkil etmediğinden, metin ve veri madenciliği (TDM) gibi yapay zekâ eğitime özgü teknikler doğrudan düzenleme konusu yapılmamıştır.

AB Hukukunda, 2010'lu yılların sonlarından itibaren dijital alanı kapsayan muhtelif Tüzük ve Direktifler yürürlüğe girmiştir. Bunlar arasında *Dijital Tek Pazar Direktifi*, *Dijital Hizmetler Tüzüğü*, *Dijital Pazarlar Tüzüğü* gibi metinlerin yanı sıra, 2024 yılında kabul edilen ve "Yapay Zekâ Kanunu" olarak da anılan bir Tüzük de bulunmaktadır¹⁷. Mezkûr Tüzük, hem kamu hem de özel sektörde güvenli ve güvenilir yapay zekâ sistemlerinin geliştirilmesini ve kullanılmasını teşvik etmeyi amaçlamaktadır¹⁸.

Yapay Zekâ Tüzüğü, AB vatandaşlarının sağlık, güvenlik ve temel haklarını korumayı esas almakta;

hesap verebilirlik ve araştırmaya yatırım gibi prensipleri içermektedir. 2024'te güncellenen metin için bkz. <<https://www.oecd.org/en/topics/sub-issues/ai-principles.html?>>. Ayrıca bkz. *OECD Artificial Intelligence Papers*. Bu dokümanlar yapay zekânın ekonomi ve toplum üzerindeki etkilerini derinlemesine inceleyen çalışma serileri mahiyetini taşımaktadır. İçerik başlıkları arasında; üretken yapay zekânın makroekonomik etkileri, yapay zekâ kaynaklı olaylarda raporlama çerçeveleri, fikrî mülkiyet sorunları ve daha fazlası yer almaktadır. Ayrıntı için bkz. <https://www.oecd.org/en/publications/oecd-artificial-intelligence-papers_dee339a8-en.html> (s.e.t. 12.8.2025).

¹⁴ WIPO nezdindeki çalışmalarla ilgili bazı bilgiler için bkz. WIPO, *Generative Artificial Intelligence*, Geneva 2024, <<https://doi.org/10.34667/tind.49740>>; WIPO, *WIPO Technology Trends 2019 - Artificial Intelligence*, <<https://www.wipo.int/publications/en/details.jsp?id=4386>> (s.e.t. 10.08.2025).

¹⁵ OECD tarafından 2019'da kabul edilen "Yapay Zekâ İlkeleri" dokümanı, yenilikçi ve güvenilir bir yapay zekânın yol haritasını çizmekte ve demokratik değerlere saygı, şeffaflık, güvenlik,

¹⁶ *Directive 2001/29/EC on the Harmonisation of Certain Aspects of Copyright and Related Rights in the Information Society (InfoSoc Directive)* OJ, L 167, 22/06/2001 P. 0010 - 0019.

¹⁷ *Regulation (EU) 2024/1689 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024*, (O.J., 12.7.2024).

¹⁸ Bu konuda bir değerlendirme için bkz. Gamze Turan Başara, 'Avrupa Dijital Düzenleme Sisteminde Yapay Zekâ Yasası' (2024) *AÜHFD* 73(4) 2983-3016.

yapay zekâ sistemlerinin geliştirilmesi, piyasaya arzı ve kullanımına ilişkin risk temelli kuralları öngörmektedir. Bazı yapay zekâ sistemlerini yasaklayan, bazıları için de teknik ve organizasyonel yükümlülükler getiren bu düzenleme, telif hakkına tabi içeriklerin yapay zekâ eğitim verisi olarak kullanımı hususunda doğrudan bir yasak veya izin öngörmemektedir.

Nitekim Yapay Zekâ Tüzüğü'nün 53(1)(c) maddesi ve bu maddeye ilişkin 106. gerekçede, TDM faaliyetlerinin kendi başına bir amaç olmadığı, bunların yapay zekâ modellerinin eğitimi ve daha sonra geliştirilmesi bağlamında işlevsel olduğu ifade edilmiştir¹⁹. Bu çerçevede telif hakkı sahipleri açısından önem arz eden Tüzük hükümleri, şeffaflık yükümlülüklerine ilişkin düzenlemelerdir. Özellikle 53. madde, genel amaçlı yapay zekâ modeli geliştiricilerine, eğitim sürecinde kullanılan veri setlerinin genel tanımını kamuya sunma zorunluluğu getirmektedir. Yapay zekâ, telif hakkına tabi eserlerle eğitilmişse, geliştiricilerin bu içeriklerin niteliği ve kaynağına ilişkin genel bilgileri açıklaması gerekmektedir. “Şeffaflık” ilkesini hayata geçirmeyi amaçlayan bu hüküm, telif hakkı ihlallerinin tespiti bakımından işlevsel bir araç niteliğindedir.

Benzer şekilde, Tüzük'ün 52 ve devamı maddeleri kapsamında geliştiricilere yüklenen izlenebilirlik ve belgelendirme yükümlülükleri, eğitim verisine ilişkin kaynak ve kullanım biçimlerinin belgelendirilmesini zorunlu kılmaktadır. Böylece, telifle korunan içeriklerin yetkisiz ve izinsiz kullanımına ilişkin iddiaların ispatını kolaylaştırmaya hizmet etmektedir. Söz konusu hükümler, telif hakkı sahiplerine, yapay zekâ eğitimi sürecinde, içeriklerinin rızaları dışında kullanılıp kullanılmadığını denetleyebilmelerine imkân vermektedir.

AB Hukukunda yapay zekâ ile telif hakkı ilişkisini doğrudan etkileyen diğer bir düzenleme, 2019 tarihli *Dijital Tek Pazar Direktifi* (DSM Direktifi)'dir²⁰. Bu Direktif, dijitalleşmenin sonucu olarak öne çıkan metin ve veri madenciliği faaliyetlerini açık şekilde düzenlemeye

tabi tutmuştur. Metin ve veri madenciliği (*TDM: Text and Data Mining*) kavramı Direktifin 2(2) maddesi hükmünde “desenler, eğilimler ve korelasyonlar dâhil ve fakat bunlarla sınırlı olmamak üzere, bilgi üretme amacıyla dijital metin ve verilerin analizini hedefleyen otomatik analiz teknikleri” olarak tarif edilmiştir.

DSM Direktifi iki farklı istisna rejimi öngörmektedir. Buna göre Direktifin 3. maddesi, araştırma kuruluşları ile kültürel miras kurumları tarafından hukuka uygun şekilde erişilen fikir ve sanat ürünleri üzerinde, kamu yararı amacıyla TDM faaliyeti yapılmasına imkân tanıyan zorunlu bir istisnayı içermektedir. Bu istisna, telif hakkı sahiplerinin rızasına tabi değildir ve AB üyesi tüm devletlerce iç hukuklarına aktarılacak zorundadır.

Buna karşılık, Direktifin 4. maddesi, kamu yararı dışında kalan amaçlar için öngörülen ve zorunlu olmayan ikinci bir istisna rejimini düzenlemektedir. Bu kapsamda, gerçek veya tüzel kişiler, araştırmacılar ya da özel teşebbüsler, yasal olarak erişilebilir içerikler üzerinde TDM faaliyeti yürütebilirler. Ancak bu istisna, telif hakkı sahiplerine *opt-out* (haklarını saklı tutma) beyanı yoluyla fikir ve sanat eserlerinin bu kapsamda kullanılmasına mâni olma hakkı tanımaktadır. Bu beyan, dijital ortamda meta-veri, dijital hak yönetimi sistemleri (DRM) ya da lisanslama yoluyla gerçekleştirilebilir. Bu durumda, telif hakkı sahibinin *opt-out* beyanında bulunduğu içeriklerin yapay zekâ eğitimi amacıyla kullanımı telif hakkı ihlâli teşkil eder.

Netice itibarıyla DSM Direktifi ile AB yasa koyucusu, bilimsel araştırma ve teknolojik gelişmeler için geniş bir serbesti tanıırken, hak sahiplerinin ekonomik menfaatlerini koruma imkânını da gözetmiş; bu suretle kamu yararı ile özel menfaatler arasında bir denge kurmayı hedeflemiştir²¹.

¹⁹ Eleonora Rosati, ‘Infringing AI: Liability for AI-Generated Outputs under International, EU and UK’ (2025) *European Journal of Risk Regulation European Journal of Risk Regulation* 16, 603-627.

²⁰ Directive (EU) 2019/790 of the European Parliament and of the Council of 17 April 2019 on Copyright and Related Rights in the Digital Single Market and Amending Directives 96/9/EC and 2001/29/EC (OJ, 17.5.2019, L130/92).

²¹ AB hukukunda DTM konusunda detaylı bilgi için bkz. C. Geiger, G. Fresio ve O. Bulayenko, *The Exception for Text and Data Mining (TDM) in the Proposed Directive on Copyright in the Digital Single Market Legal Aspects* (2018) European Parliament Legal Affairs; Martin Kretschmer ve Thomas Margoni, ‘A Deeper Look into the EU Text and Data Mining Exceptions: Harmonisation, Data Ownership, and the Future of Technology’ (2022) *GRUR International* 71(8) 685-701; I.A. Stamatoudi, *EU Copyright Law: A Commentary*, (Edward Elgar Publishing, 2021); Pedro Joao Quintais, ‘Generative AI, Copyright and the AI Act’ (2025) *The International Journal of Technology Law and Practice - Computer Law & Security Review* 56, 106-107.

Yukarıda zikredilen mevzuattan başka, 2019 tarihli *Dijital Hizmetler Tüzüğü* (DSA)²², dijital platformlarda yayımlanan içeriklerin denetimi ve platformların sorumluluklarıyla ilgili düzenlemeler içermektedir. *Dijital Pazarlar Tüzüğü* (DMA)²³ ise, büyük dijital platformların (örneğin Amazon, Alibaba, Facebook, YouTube vb.) piyasa gücünü kötüye kullanmasını önlemek amacıyla rekabeti koruyucu hükümler getirmektedir. Bunların yapay zekâ eğitimi veri kullanımı konusuyla ilgisi bulunmadığı için ayrıntılarına girilmesine gerek görülmemiştir.

Sonuç olarak, Avrupa Birliği hukukunda, aksi görüşte olanlar²⁴ mevcut olsa da, yapay zekâ eğitimi amacıyla telif hakkına tabi eserlerin kullanımı bakımından DSM Direktifinin temel çerçeveyi sunduğu kabul edilmektedir. DSM Direktifi, sınırlı ve belirli şartlar altında telifli içeriklerin TDM teknikleriyle analizine izin vermekte, ancak hak sahiplerine de *opt-out* hakkı tanıyarak ticarî kullanımlar bakımından kontrolü ellerinde tutma imkânı sunmaktadır. “Yapay Zekâ Tüzüğü” doğrudan telif rejimine müdahale etmemekle birlikte, şeffaflık ve izlenebilirlik hükümleri sayesinde, telif hakkı sahiplerinin içeriklerinin izinsiz kullanımı hususunda daha etkin bir denetim mekanizmasına kavuşmalarına imkân tanımaktadır. Bu çerçevede, bilgi asimetrisini azaltarak DSM Direktifi ile uyumlu bir sistem kurulmasına katkı sağlamaktadır.

D. ALMANYA: METİN ve VERİ MADENCİLİĞİ İSTİSNASI

Alman yasama organı, 2018 yılında Telif Hakları Kanununun (*UrhG*) 60d. maddesi kapsamında, telif hakkıyla korunan materyallerin metin ve veri madenciliği amacıyla çoğaltılmasına yönelik bilimsel

araştırma amaçlı bir istisna getirmiştir. Daha sonra aynı Kanunun 44b maddesinde 2021 yılında yapılan düzenlemeyle de ticari kullanımlara matuf genel bir sınırlamayı ilâve etmiştir. Aksi yönde görüşleri savunanlar olsa da²⁵ Alman Kanununa derç olunan istisna ve tahditlerin, AB müktesebatında olduğu gibi fikir ve sanat ürünlerinin yapay zekânın eğitiminde girdi olarak kullanılmasına cevaz verdiği değerlendirilmektedir. Nitekim içerikleri itibarıyla birebir aynı olmasalar da Alman Kanunundaki düzenlemelerin DSM Yönergesinin 3. ve 4. maddelerinin iç hukuktaki yansımaları olduğu da kabul edilmektedir²⁶.

Şöyle ki; Alman Kanununun 2018’de kabul edilen §60d hükümleri, fikir ve sanat mahsullerinin bilimsel araştırma amacıyla “metin ve veri madenciliği” için kullanımını tanzim etmektedir. Bu madde DSM Direktifinin 3. maddesine tekabül eder. Buna göre; “(1) Yasal olarak erişilebilir eserlerin bilimsel araştırma amacıyla çoğaltılması, işlenmesi ve analiz edilmesi serbesttir. Bu kullanım, metin ve veri madenciliği faaliyetlerini de kapsar. (2) Bu hüküm, yalnızca bilimsel araştırma amacı güden kurumlar veya kişiler tarafından ve ticari olmayan amaçlarla gerçekleştirilen faaliyetler için geçerlidir. (3) Bu kapsamda elde edilen veriler, yalnızca araştırma sürecinde kullanılabilir; kamuya açık hale getirilmesi veya ticari olarak değerlendirilmesi bu istisnanın kapsamı dışındadır.”

Lafzından da anlaşıldığı üzere madde, AB DSM Direktifinin 3. maddesinde olduğu gibi bilimsel kurumlara ve araştırmacılara geniş bir koruma sağlamaktadır. Bu istisnadan üniversiteler, araştırma enstitüleri ve bilimsel araştırma yapan diğer tüm kurum ve kuruluşlar yararlanma hakkına sahiptir. Anılan müessesler, bu çerçevede fikir ve sanat eserlerini ticari olmayan araştırma amacıyla serbestçe çoğaltılabilmektedir. Buna göre mesela, kanser üzerine çalışmalar yapan bir üniversite veya kanser araştırma enstitüsü araştırma konusuyla ilgili binlerce bilimsel makaleyi hak sa-

²² Regulation (EU) 2022/2065 of the European Parliament and of the Council of 19 October 2022 on a Single Market for Digital Services and Amending Directive 2000/31/EC.

²³ Regulation (EU) 2022/1925 of the European Parliament and of the Council of 14 September 2022 on Contestable and Fair Markets in the Digital Sector and Amending Directives (EU) 2019/1937 and (EU) 2020/1828.

²⁴ Tim W. Dornis, “The Training of Generative AI is not Text and Data Mining”, *European Intellectual Property Review (E.I.P.R.)*, 2/2025, <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4993782> (s.e.t. 08.08.2025). Bu makalesinde yazar, üretici yapay zekâ modellerinin TDM istisnasının dışında olduğunu, fikir ve sanat eserlerinin hak sahiplerinden lisans almadan yapay zekâ eğitiminde kullanılmasının telif hakkı ihlali teşkil edeceği görüşünü savunmaktadır.

²⁵ Eleonora Rosati, “Is Text and Data Mining Synonymous with AI Training?” (2024) *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, 19(12) December 2024 851-852. Ayrıca bkz. Dornis (n 24).

²⁶ Alman hukukundaki söz konusu istisnalar hakkında ayrıntı için bkz. Sebastian Brockmeyer, *Text und Data Mining - Urheberrechtliche Rahmenbedingungen und Perspektiven* (C.H. Beck, München 2023); Felicitas Lea, Kleinkopf “Die Anforderungen digitaler Forschungsmethoden an ein innovations- und wissenschaftsfreundliches Urheberrecht” in *Text- und Data* (Nomos Verlag 2022).

hiplerinden hususi bir izin almaya muhtaç olmaksızın indirebilir. İndirdiği bu makaleler üzerinde kanserle ilgili genetik mutasyonları araştırmak amacıyla yapacağı metin madenciliği için de izin almaya mecbur değildir. Bu kurumların mensupları da bireysel olarak istisnaya dahildir. Mesela yüksek lisans ve doktora tezleri için yapılan araştırmalar bu kapsama dahildir.

Alman Kanununun 60d maddesi kapsamına ayrıca kütüphaneler ve müzeler gibi kültürel miras kurumları ile kamuya açık olmaları şartıyla, arşivler ve film ve ses alanında faal kültürel miras kurumları dahildir. Mezkûr kurumlar kuruluş amaçlarına uygun olarak bu madde hükümlerine göre metin ve veri madenciliği istisnasından yararlanabilmektedirler. Keza, ticari amaçlar gütmedikleri sürece bireysel araştırmacıların da Madde 60d uyarınca metin ve veri madenciliği istisnasına dayanmaları mümkündür. Fakat bunlar da diğer araştırma kurumları gibi araştırma faaliyetlerini tamamladıktan sonra istisna kapsamında edindikleri eser kopyalarını silmek zorunda olup, onları saklama hakları yoktur.

Bu madde kapsamında istisnanın yalnızca çoğaltmayı değil, eserlerin kullanılmasının gerektirdiği süre boyunca depolanmalarını, işlenerek analiz edilebilmelerini, ortak bir araştırma projesinde diğer araştırmacılarla işbirliği yapılması ve akran değerlendirmesi sürecinin bir parçası olarak, bilimsel araştırmanın kalitesinin gözden geçirilmesi amacıyla üçüncü kişilerle paylaşılabilmesini veya onların erişimine açılabilmesini de içerdiği kabul edilmektedir.

Ancak, ticari olmayan ve bilimsel amaçlı araştırmalar için getirilen bu serbesti, “yasal olarak erişilebilir” eser nüshaları bakımından geçerlidir. Buna göre hak sahibi ile kullanıcı arasında akdî bir münasebetin konusunu oluşturan eserler ile açık erişim yoluyla serbestçe erişilebilir hale getirilen veya internet üzerinden serbestçe erişilebilen eserlere yasal erişim mevcuttur. Kanunun 44b maddesinin 3. fıkrasında öngörülen hak sahibinin kullanım hakkını saklı tutması, bilimsel araştırmalar açısından hüküm ifade etmez; dolayısıyla saklı tutma, Madde 60d hükümündeki sınırlama hükmünden muaf tutulan kullanım eylemlerini etkilemez²⁷. Bu kapsamda kullanılan

eserlerin kopyaları, araştırmacılar tarafından ancak, bilimsel araştırmanın amaçları veya bilimsel bilginin doğrulanması için gerekli olduğu sürece saklanabilir. Kanun hükmü uyarınca, amaç gerçekleştiğinde veya bilimsel bilginin doğrulanma ihtiyacı ortadan kalktığında eser kopyalarının silinmesi gerekir.

Madde 60d kapsamındaki istisna DSM 3'te öngörülen istisna gibi mecburilik arzeder. O nedenle, mezkûr Kanun maddesi uyarınca metin ve veri madenciliğine izin verilen kullanımlar, hak sahibi tarafından sözleşmeyle kısıtlanamaz veya yasaklanamaz. Nitekim bu husus, anılan Kanunun 60g maddesinin 1. fıkrası hükmünden de çıkarılabilmektedir.

AB DSM Direktifinin 4. maddesine tekabül eden Alman Telif Hakları Kanununun 2021 tarihinde kabul edilen “Veri ve Metin Madenciliği” başlıklı §44b maddesinde ise: “(1) Metin ve veri madenciliğinin, dijital veya dijitalleştirilmiş tekil ya da çoklu eserlerin otomatik analizi olduğu; bu analizle özellikle örüntüler, eğilimler ve korelasyonlar hakkında bilgi elde edilmesinin amaçlanacağı, (2) Yasal olarak erişilebilir eserlerin metin ve veri madenciliği amacıyla matuf olarak çoğaltılmasının serbest olduğu, artık ihtiyaç kalmadığında ise bunların silinmesinin gerektiği; (3) Bu kapsamdaki çoğaltma işlemlerinin, yalnızca hak sahibinin bu hakkı saklı tutmamış olması halinde mümkün olduğu ve internet üzerinden erişilebilen eserlerde bu saklı tutma iradesinin, yalnızca makine tarafından okunabilir biçimde yapılmış olması durumunda geçerli kabul edileceği” hüküm altına alınmıştır. Görüldüğü gibi bu madde, yasal olarak erişilebilir eserlerin dijital içeriklerinin çoğaltılması ve analiz edebilmesi yönünden eser sahibinin haklarını sınırlandırmakta; belirtilen şartlar altında bu türden kullanımı herkes için serbest bırakmaktadır.

UrhG 44b Maddesindeki istisna, bilgisayar programları hariç²⁸ Alman Telif Hakları Kanununun 2. maddesinin 1. fıkrasında belirtilen tüm eser kategorilerindeki metinler, görseller, hareketli görüntüler ve diğer her türlü veri gibi telif hakkıyla korunan materyallerin analizini kapsamaktadır. Ancak eser sahibi, md.60d kapsamındaki istisnanın aksine, üçüncü şahısları bu istisnanın dışında tutabilir. O nedenle bu istisnadan yararlanılabilmesi için hak sa-

²⁷ Universität Bremen, ‘7. Sonderfall: Text und Data Mining’ <<https://www.uni-bremen.de/urheberrecht/wissensplattform/7-sonderfall-text-und-data-mining/>> (s.e.t. 08.08.2025).

²⁸ Kanunun 69d maddesinin 6. fıkrası, bilgisayar programlarını açıkça istisna dışında tutmuştur.

hibinin üçüncü şahısları bu fiilden menetme hakkını saklı tutmamış olması gerekir. Buna göre sözgelimi, bir gazetecinin, kamuya açık haber sitelerindeki binlerce haber, fotoğraf ve makale gibi içerikleri indirip yapay zekâ ile analiz ederek 20 yıl içinde yaşanan ölümlü trafik kazalarına en çok hangi cinsiyete mensup (kadın mı erkek mi) kişilerin sebep olduğunu incelemesi, §44b kapsamında serbesttir. Aynı şekilde bir girişimcinin YouTube'daki kamuya açık podcast transkriptlerini indirip duygu analizi yapması da Alman Kanununun §44b hükmü kapsamında değerlendirilebilir. Kamuya açık bir internet sitesinde yer alan içeriklerin sahibi veya sahipleri, bu türden bir kullanımı istemiyorlarsa, bu iradelerini sarıh bir biçimde ortaya koymaları gerekir. Ancak maddenin (3) no.lu bendinde, internet üzerinden erişilebilen eserler için “hakları saklı tutma” iradesinin, sadece makine tarafından okunabilir şekilde açıklanması halinde geçerli olacağı hükme bağlanmıştır. Hak sahibinin makine tarafından okunabilir biçimde ortaya koyduğu iradesine rağmen, üçüncü kişilerin bu engeli aşarak içerikleri indirmesi ve bu kapsamda kullanması hukuka uygun değildir.

Hamburg Bölge Mahkemesi, geçen yıl (2024) Eylül ayının sonunda yukarıda sözü edilen maddeler kapsamında metin ve veri madenciliği istisnalarıyla ilgili Almanya'da ilk olarak kabul edilen bir karar verdi. Bu kararın DSM Direktifinin 3. ve 4. maddelerinde yer alan metin ve veri madenciliği istisnalarının ulusal mevzuata aktarımı ve uygulanmasına ilişkin görünen ilk karar olduğu ifade edilmektedir²⁹. Literatüre “*LAION Davası*” olarak geçen³⁰ olayın taraflarından biri telif hakkı sahibi olan bir fotoğrafçı, diğeri ise kâr amacı gütmeyen bir araştırma kuruluşu olarak ifade edilen *LAION (Large-scale Artificial Intelligence Open Network)* adlı dernektir.

Davacı, kendisine ait fotoğrafların da yer aldığı ajans web sitesinde, otomatik veri erişimini ve “veri kazıma” (*scraping*) işlemini açıkça yasaklayan bir uyarı metni bulunmasına rağmen, kendi görsellerinin de davalı *LAION* tarafından yapay zekâ eğitim verisetine dahil edilerek kopyalanmasının telif hakkı ihlâli teşkil ettiğini ileri sürmüştür. Davacıya göre, bu işlem hem

izinsiz çoğaltma hem de veri madenciliği yasağının ihlâli anlamına gelmektedir. Davalı *LAION* ise savunmasında, kuruluşun kâr amacı gütmeyen bir yapıya sahip olduğunu, söz konusu verilerin yalnızca bilimsel araştırma amacıyla kullanıldığını ve bu kullanımın *UrHG* §44b maddesi kapsamında metin ve veri madenciliği istisnasına girdiğini belirtmiştir. Ayrıca, *UrHG* §60d maddesi hükümleri uyarınca bilimsel araştırma amacıyla yapılan veri madenciliğinin telif hakkı ihlâli oluşturmadığını, ticari bir kazanç hedeflenmediğini ve kamu yararına hizmet edildiğini savunmuştur. Hamburg Eyalet Mahkemesi, *LAION*'un kâr amacı gütmeyen bir kuruluş olduğunu ve veri seti oluşturma ile analiz faaliyetlerinin *UrHG* §60d hükümleri kapsamında hukuka uygun şekilde gerçekleştirildiğini tespit etmiştir. Mahkeme, bilimsel araştırma amacıyla yapılan veri madenciliğinin telif hakkı ihlâli oluşturmadığına hükmetmiş; böylece yapay zekâ temelli araştırmalarda metin ve veri madenciliğinin yasal bir zemine sahip olduğu sonucuna varmıştır³¹.

Bu karar, Almanya'da yapay zekâ alanındaki bilimsel çalışmaların telif hukuku ile nasıl dengelendiğine dair önemli bir örnek teşkil eder. Özellikle telif koruması altındaki içeriklerin, belirli şartlar altında ve kamu yararına yönelik amaçlarla yapay zekâ eğitiminde kullanılabileceği yönündeki bu yaklaşım, Avrupa Birliği'nin ilgili düzenlemeleriyle de uyumlu bir çerçeve sunmaktadır. Ancak, öğretide TDM istisnasının, eserlerin yapay zekâ eğitiminde kullanımı için yeterli hukuki güvence sağlamadığı yönünde tespit ve değerlendirmeler de mevcuttur. Nitekim fikrî mülkiyet hukukçusu *Eleonora Rosati*, Hamburg Mahkemesinin *LAION* kararına ilişkin analizinde, TDM istisnasının yapay zekâ eğitimiyle karıştırılmaması gerektiğini vurgulayarak, TDM işlemi yapıldıktan sonra veri setinin kamuya açılmasının telif hakkı ihlâli olarak değerlendirilebileceğine işaret etmiştir. Zira olayda *LAION*'un, TDM faaliyetlerini tamamladıktan sonra elde ettiği veri setini herkesin kullana-

²⁹ Rosati (n 25) 851.

³⁰ Almanya Hamburg Eyalet Mahkemesi kararı: 310 O.22723, *LAION v Robert Kneschke*, (27 Eylül 2024).

³¹ Kararla ilgili bir değerlendirme için bkz. Muhammed Furkan Akıncı, ‘Yapay Zekâ Teknolojileri ve Hukukî Çerçeve: Almanya'dan İlk Karar’ (1 Kasım 2024) <<https://mfa.legal/laion-karari/>> (s.e.t. 21.6.2025). Yazarın kararla ilgili sonraki değerlendirmeleri için bkz. Muhammed Furkan Akıncı, ‘Yapay Zekâ Teknolojileri ve Hukukî Çerçeve: LAION Kararıyla Doğan Yeni Soru İşaretleri’ (22 Aralık 2024) <<https://mfa.legal/yapay-zekâ-teknolojileri-ve-hukuki-cerceve-laion-karariyla-dogan-yeni-soru-isaretleri/>> (s.e.t. 22.06.2025).

bileceği şekilde ve her amaçla, ticari yapay zekâ eğitimi dâhil olmak üzere kamuya açık hale getirdiğini, oysa bu istisnanın sadece elde etme ve çoğaltma fiillerini kapsadığını, davalının ise TDM faaliyetlerinden sonra oluşturulan veri setinin kamuya iletimini (*communication to the public*) yaparak, istisnanın sınırını aştığını, kâr amacı gütmemiş olmasının bu kullanımı meşru kılmayacağını savunmuştur³².

Bu konudaki tartışmaların devam edeceğini tahmin etmek zor değildir. Ancak Almanya'nın yapay zekâ bağlamında telif hukuku uygulamalarının, hem eser sahipliği konusunda "insanın yaratıcı katkısı" ilkesine bağlılık hem de fikir ve sanat ürünlerinin yapay zekâ eğitiminde kullanımı hususunda AB düzenlemeleriyle paralel bir yaklaşım sergilediği izlenimi verilmektedir. Bu bakımdan Almanya'da LAION davasının, bilimsel araştırmaların telif hukuku çerçevesinde nasıl değerlendirileceğine dair önemli bir içtihadın mesnedi olmaya aday olduğunu söylemek mümkündür.

E. JAPONYA: HAZ ALMA AMACI DIŞINDA KULLANIM İSTİSNASI

Japon Telif Hakları Kanunu'nun 47(7) maddesi hükmü, bir eserin kayıt ortamına alınması veya işlenmesine, bilgisayar aracılığıyla veri analizi amacı taşınması ve bu amacın gerçekleştirilmesi için gerekli görülmesi halinde cevaz vermektedir. Bu düzenleme çerçevesinde metin, ses, görsel veya görüntü nev'inden büyük hacimli unsurların çıkarılması (*extraction*), karşılaştırılması, sınıflandırılması veya başka istatistiksel analizlerinin yapılması, bu amaca münhasır olmak kaydıyla serbesttir. Bu hüküm, veri analizi yapan kişiler tarafından kullanılmak üzere derlenen veri tabanlarına uygulanmaz.

Bununla birlikte, Japon kanun koyucusu, 2019 yılında Telif Hakları Kanunu'na bu konuda özel bir istisna hükmü ekleyerek yapay zekâ alanındaki teknolojik gelişmelerden azamî ölçüde yararlanmayı hedeflemiştir. Bu itibarla, konuyu ulusal hukukunda açık şekilde düzenleyen ilk ülkenin Japonya olduğu söylenebilir. Nitekim Japon Telif Hakları Kanunu'nun 30. maddesinin 4. fıkrasında, İngilizce literatürde "*non-enjoyment principle*" olarak bilinen ve Türkçeye

"haz alma amacı dışında kullanım" şeklinde tercüme edilebilecek bir prensip benimsenmiştir. "Düşünce veya Duyguların Keyfini Çıkarmayı Amaçlamaksızın Kullanım" başlığı altındaki bu hükme göre:

"Bir kişinin, bir eserde ifade edilen düşünce veya duygulardan şahsî olarak faydalanmayı ya da bu tecrübeyi üçüncü kişilere aktarmayı amaçlamaması şartıyla, aşağıda belirtilen durumlarda ve yalnızca gerekli ölçüde olmak kaydıyla, söz konusu eser çeşitli şekillerde kullanılabilir. Ancak bu tür kullanımlar, eserin niteliği, kullanım amacı ve şartları dikkate alındığında, eser sahibinin hak ve menfaatlerine makul olmayan bir zarar verdiği takdirde istisna kapsamında değerlendirilmez.

1. Teknolojik Geliştirme ve Test Süreçleri: Eserin ses veya görsel kayıtlarına ilişkin teknolojilerin geliştirilmesi ya da bu teknolojilerin uygulanmasına yönelik test çalışmalarında kullanımı.

2. Veri Analizi Amaçlı Kullanım: Çok sayıda eserden veya büyük veri kümelerinden dil, ses, görsel ya da diğer temel verilerin çıkarılması, karşılaştırılması, sınıflandırılması gibi istatistiksel analizlerin gerçekleştirilmesi.

3. Bilgisayar Veri İşleme Süreçlerinde Teknik Kullanım: Eserin, bilgisayar veri işleme süreçlerinde veya insan duyuuları tarafından doğrudan algılanamayan biçimlerde kullanılması. (Bilgisayar programı niteliğindeki eserler açısından bu kullanım, programın çalıştırılmasını kapsamaz.) Bu hüküm, yukarıda belirtilen iki kullanım türü dışında kalan teknik işlemleri kapsar."

Madde, özellikle yapay zekâ eğitimi ve veri madenciliği gibi teknik kullanımlar için büyük önem arz eder³³. Kabul edilen istisna, büyük veri kümesinden dil (metin), ses, görüntü gibi öğelerin çıkarılması ve analiz edilmesine izin vermekte; dolayısıyla yapay zekâ modeli eğitimi açısından doğrudan uygulanabilir bir sınırlama niteliği taşımaktadır.

Hükmün amacı, eserin ifade ettiği düşünce veya duygulardan zevk alma maksadı gütmeyen kullanımlara serbesti tanımadır. Eserin birey tarafından

³² Rosati (n 25) 851-852. Benzeri değerlendirme için bkz. Akıncı (n 31).

³³ Ayrıntı için bkz. Tatsuhiro Ueno, 'The Flexible Copyright Exception for 'Non-Enjoyment' Purposes- Recent Amendment in Japan and Its Implication' (2021) *GRUR International* 70(2) 145-152.

okunması, çalınması, oynanması, dinlenmesi, temaşa edilmesi veya izlenmesi gibi fiiller, “haz alma amacıyla kullanım” kabul edilir. Bu gibi hallerde istisnanın sağladığı serbestiden yararlanılmaz. İstisnanın kapsamında mütalaa edilebilmesi için kişinin sadece kendisinin değil başkasının eserden haz almasını da amaçlamamış olması gerekir.

Makine veya yapay zekâ tarafından verilerin analiz edilmesi, istatistiksel işlemlere tabi tutulması gibi haz alma amacı taşımayan kullanımlar, insan idrakine yönelmez. Bu neviden kullanımlar, eser üzerindeki telif hakkına zarar verici fiiller olarak görülmezler. Çünkü bu tür kullanımların muhatabı insan değil makinedir; eser idrakine sunulmadığı için insanın ondan haz alması söz konusu olmaz. O nedenle “*non-enjoyment prensibi*” kapsamındaki kullanımlar serbest olup, kural olarak eser sahibi, bu istisna şumûlüne giren kullanımları menedemez.

Ancak Japan Kanununun 30(4) maddesi hükümleri, bu serbest kullanım alanına üç adım testindeki ilkelere benzer tahditler getirmiştir. Buna göre kullanım, şartları, amacı ve eserin niteliği dikkate alındığında, telif hakkı sahibine makul olmayan ölçüde bir zarar veriyorsa, istisnanın uygulanması mümkün olmaz. Örneğin, yapay zekâ eğitiminde bir eserin yaratıcı unsurlarının birebir kopyalanması veya taklidi söz konusuysa, bu kullanım “haz alma amacı” taşıyan bir yararlanma olarak değerlendirilebilir. Keza, karma kullanım amacı taşıyan, bünyesinde hem analiz hem de haz alma unsurunu barındıran eylemler de istisna kapsamına girmez. Örneğin, bir sanatçının telif hakkı kapsamında korunabilir tarzını taklit eden yapay zekâ modelinin eğitimi, bu çerçevede mütalaa olunabilir.

Ticarî amaçlı kullanımlar da ayrıca dikkate alınmalıdır. Telif hakkı sahibi açısından potansiyel gelir kaybı doğuracak ticarî kullanımlar, madde kapsamında değerlendirilemez. Kanun açıkça ticarî kullanımı kapsam dışında tutmamış olsa da, ticarî yapay zekâ modellerinin eğitimi bu bakımdan istisnanın dışında kalma riski taşımaktadır. Ayrıca, korsan içeriklerin, “gölge kütüphane” (*shadow library*) olarak adlandırılan web sitelerinden alınarak kullanılması, her ne kadar kanun hükmü istisna kapsamında kullanılan fikir ve sanat eserlerine yasal erişimi şart koşmasa da, somut olayın özelliklerine göre Japon

Hukuku bakımından “dolaylı ihlâl” değerlendirmesine tabi tutulabilir.

Japon Telif Hakları Kanununun 30(4) maddesi hükmünün getirdiği telif hakkı istisnası, kanundan doğan zorunlu bir sınırlama niteliği taşır. O nedenle bu istisnanın uygulanması sözleşmeyle engellenemez. Bu bağlamda eser sahibinin tek taraflı iradesiyle veya iki taraflı sözleşmelerle istisnanın devre dışı bırakılmasının mümkün olmadığını belirtmek gerekir.

Neticeten, bu düzenlemeyle Japon Hukuku, yapay zekâ eğitimi için telifli içeriklerin kullanılmasına en geniş serbesti tanıyan hukuk sistemlerinden biri haline gelmiştir. Haz alma amacının bulunmaması şartıyla, ticarî amaca yönelik yapay zekâ eğitimlerinin dahi bu madde kapsamında değerlendirmenin mümkün olduğunu savunanlar vardır. Bu itibarla Japonya’nın, bazı uzmanlarca “makine öğrenimi cenneti” olarak nitelendirilmesi yersiz değildir³⁴.

F. SİNGAPUR: BİLGİSAYARLA VERİ ANALİZİ İSTİSNASI

Japonya’daki düzenlemeye benzer şekilde Singapur’da da telif koruması altındaki fikir ve sanat eserlerinin, ticarî yapay zekâ eğitimi dahil, muhtelif amaçlarla kullanılabilmesine imkân tanıyan bir istisna kabul edilmiştir. Singapur, yapay zekâ teknolojisi rekabet avantajı sağlamak amacıyla 2021 yılında Telif Hakları Kanununda değişikliğe gitmiş ve bu çerçevede Kanunun 244. maddesini yenilemiştir. Bu değişiklikle “*Computational Data Analysis*” (CDA) olarak adlandırılan “Bilgisayarla Veri Analizi” istisnası yürürlüğe konulmuştur³⁵.

³⁴ Nagashima Ohno & Tsunematsu, ‘Japan a Paradise for Machine Learning, Not Generative AI’ (21.7.202), *Lexology*, <<https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=d6358d5b-b020-430e-84b9-dd3497822c9b>> (s.e.t. 25.07.2025); Storia Law, ‘Evolving Paradise for Machine Learning-Revisions to the Copyright Act Further Accelerate Development of Japan’s AI’, <<https://storiaw.jp/en/service/bigdata/bigdata-12>> (s.e.t. 02.08.2025).

³⁵ Singapur istisnası hakkında bkz. Ministry of Law & Intellectual Property Office of Singapore (IPOS), ‘Summary of Key Changes to Prescribed Exceptions in Part 6, Division 1 of the Copyright Regulations 2021’ <https://www.mlaw.gov.sg/files/news/2021/Copyright_Regulations_2021_Summary.pdf>; Espie Angelica de Leon, ‘Computational Data Analysis Exception in Singapore’s Copyright Act 2021 A Game Changer’ *Asia IP*, (7 December 2021) <<https://asiaiplaw.com/article/computational-data-analysis-exception-in-singapores-copyright-act-2021-a-game-changer>> (s.e.t. 24.07.2025).

CDA kavramı, Kanun'un 243. maddesinde detaylandırılmıştır. Buna göre bilgisayarla veri analizi, “bir bilgisayar programı aracılığıyla bir eserden ya da kayıttan bilgi veya veri tanımlama, çıkarma ve analiz etme işlemleri ile bu işlemler sonucunda elde edilen veriler doğrultusunda programın işleyişini iyileştirme amaçlı kullanımları” ifade eder.

Eserlerin bu tür kullanımları, esas itibarıyla, eser sahibine tanınan mali haklar kapsamında olup, başka kimselerin bu tür tasarrufları hak sahibinin iznini gerektirmektedir. Ancak 244. maddede yapılan düzenleme ile bu tür fiillere üçüncü şahıslar yararına muayyen kayıt ve şartlara bağlı olarak “serbestlik tanıma” şeklinde bir istisna getirilmiştir³⁶.

Bu istisna kapsamında kullanıcılar telif koruması altındaki bir eserden, veri analizi veya makine öğrenimi amacıyla kopyalama yapabilmektedir. Ancak bu kopyalar, yeni bir eser üretimi amacıyla kullanılamaz. Singapur Kanunu, CDA istisnasının yalnızca “yasal erişim” sağlanan eserler bakımından uygulanabileceğini öngörmektedir. Dolayısıyla eserler, yasal yollarla erişildikleri sürece, telif hakkı sahibinin izni olmaksızın -ticari veya ticari olmayan- kuruluşlar tarafından veri çıkarmak (*extraction*) amacıyla analiz edilebilir.

Bu çerçevede örneğin, telifli bir esere yalnızca ücretli abonelik yoluyla erişim sağlanabiliyorsa, kullanıcı bu erişim şartlarını ihlâl ederek içerik üzerinde işlem yapamaz. Keza bir veri tabanına, kullanım şartlarını ihlâl ederek erişim sağlamak da istisna kapsamında değerlendirilmez. Ancak, kullanıcı erişim şartlarına riayet ederek esere yasal biçimde ulaşmışsa -örneğin abone olmuş ve ücretini ödemişse-, eser üzerindeki lisans şartları böyle bir kullanıma açıkça izin vermiyor olsa bile, bu kullanıcının CDA istisnasından faydalanması mümkündür. Zira bu tür bir istisna, Kanun'dan doğmakta olup, sözleşme hükümleriyle ortadan kaldırılamaz veya sınırlandırılmaz³⁷.

Nitekim, Singapur Telif Hakları Kanunu'nun 187. maddesinin birinci fıkrası, bu hususu açık bi-

çimde düzenlemektedir. Buna göre: “Herhangi bir sözleşme hükmü, doğrudan ya da dolaylı olarak, bu maddede belirtilen hükümler kapsamında tanınan herhangi bir izin verilen kullanımın uygulanmasını dışlamayı veya kısıtlamayı amaçlarsa, bu hüküm geçersizdir.”

Bu düzenleme çerçevesinde kamu koleksiyonları, bilgisayar programları, veri analizi süreçleri ve yargısal veya hukukî danışmanlık faaliyetleri gibi alanlarda getirilen kanunî istisnaların, sözleşme ile ortadan kaldırılması mümkün değildir.

Japonya ve Singapur'daki düzenlemeler kıyaslandığında, eserlerin yapay zekâ eğitimi kapsamında kullanılmasına ilişkin istisnalar arasında hem benzerlikler hem de önemli farklar bulunduğu görülmektedir:

Kapsam açısından farklar: Japonya'da istisna, eserlerin “insan duyuları ile algılanabilir nitelikte olmayan” ve “duygusal ya da entelektüel tatmin” amacı dışında kalan kullanımlarını kapsamaktadır. Buna karşılık Singapur'da kullanımın amacı açık biçimde “veri analizi” ve “makine öğrenimi” gibi teknik süreçlerle sınırlandırılmıştır. Singapur istisnası yalnızca veri odaklı faaliyetler için geçerlidir.

Yasal erişim şartı: Japon mevzuatında, eserlerin kullanımı için “yasal erişim” şartı aranmaz. Hak sahibinden izin alınmamış olması, istisnanın uygulanmasına mâni teşkil etmez. Singapur'da ise istisnadan yararlanabilmek için eserin yasal yollarla elde edilmiş olması gerekir. Örneğin, korsan içerik sunan ve “gölge kütüphane” olarak adlandırılan internet web sitelerinden indirilen eserlerin kullanımı bu istisnadan yararlanamaz. Ancak kullanıcı bu durumdan habersizse ve iyiniyetliyse, kullanılan veri ve materyalin yasal olmadığını bilmesi kendisinden beklenen bir durum değilse, kullanım istisna kapsamında kabul edilebilir³⁸.

Zorunlu karakter ve sözleşmeyle sınırlandırılama: Her iki ülkede de söz konusu istisnalar “zorunlu sınırlama” niteliğindedir. Bu nedenle istis-

³⁶ Infinity Legal LLC, 'A Balancing Act: Singapore's Computational Data Analysis Exception' *Infinity Legal*, <<https://infinitylegal.com.sg/copyright-law-singapore/>> (s.e.t. 28.7.2025).

³⁷ de Leon (n 35).

³⁸ K. W. Chow, 'Singapore: Copyright Infringement Defence for Artificial Intelligence and Machine Learning' (26 February 2024), Rouse, <<https://rouse.com/insights/news/2024/artificial-intelligence-in-singapore-copyright-infringement-defence-for-artificial-intelligence-machine-learning>> (s.e.t. 24.07.2025).

naların uygulanması sözleşme hükümleriyle engellenemez veya kısıtlanamaz. Sözleşmede aksine hükümler bulursa dahi, bu hükümler geçersiz sayılır.

Teknik koruma önlemleri (TPM): Her iki ülkede de hak sahiplerinin teknik tedbirlerle -örneğin dijital hak yönetimi (DRM) araçlarıyla- kullanıcıların bu istisnalardan yararlanmasını engellemelerine yönelik özel bir yasaklayıcı hüküm bulunmamaktadır. Özellikle Japon Telif Hakları Kanununun 120(2) maddesi hükmü, teknolojik önlemlerin aşılmasını açıkça yasaklamakta ve bu tür fiilleri hukuka aykırı kabul etmektedir. Benzer şekilde, Singapur'da da DRM gibi teknik tedbirler ile CDA istisnasının uygulanmasının engellenebileceği ifade edilmektedir³⁹.

G. ABD: ADİL KULLANIM (FAIR USE) İSTİSNASI

Telif hukuku koruması altındaki veri ve materyallerin yapay zekâ ve makine öğrenimi amaçlarıyla kullanımına izin veren özel bir istisna hükmü, Amerika Birleşik Devletleri'nin müspet hukukunda bulunmamaktadır⁴⁰. Nitekim ABD telif mevzuatında “*text and data mining*” (metin ve veri madenciliği) ya da “*machine learning*” (makine öğrenmesi) gibi teknik terimlere doğrudan yer verilmemiştir. Bu durum “boşluk” olarak kabul edilecek olursa, ABD hukukunun kendine özgü bazı karakteristik ilkeleri aracılığıyla bunun dolaylı olarak telafi edilmek suretiyle doldurulduğunu söylemek mümkündür. Bu bağlamda başvuru en önemli mekanizma, *fair use* (âdil kullanım) doktrindir.

Âdil kullanım istisnası, ABD Telif Hakları Kanununun (17 U.S.C. §107) temel hükümlerinden biridir. Daha evvel mahkeme içtihadı formundayken 1976 Telif Hakları Kanunuyla resmen kanuni düzenleme haline getirilen bu maddeyle ilk kez “âdil kullanım” teriminin tanımı yapıldı ve hangi şartlar altındaki kullanımın “âdil sayılacağı” tespit edilmiş oldu.

Kanun bu maddesiyle, üçüncü kişilere, hak sahibinin iznine gerek olmaksızın, telif hakkına tabi materyallerin belirli şartlar altında sınırlı biçimde kullanılmasına imkân tanır. Bu istisnanın uygulanıp uygulanamayacağı, uygulanması halinde başkasına ait esere müdahalenin hukuka uygun görülüp görülmeyeceği, her somut olay özelinde mahkemelerce değerlendirilerek karar verilir. Maddeye göre mahkemeler “âdil kullanım” değerlendirmesini şu dört temel kıstas çerçevesinde yapar:

1. *Kullanımın amacı ve niteliği*: Kullanımın ticari mi yoksa eğitim, araştırma veya bilgilendirme gibi kâr elde etmeyi hedeflemeyen bir amaca mı hizmet ettiği ve kullanımın dönüştürücü bir nitelik taşıyıp taşımadığının dikkate alınmasıdır. Dönüştürücü kullanım, eserin, aynen değil de yeni bir anlam, bağlam veya işlev kazanmasını sağlayacak biçimde kullanımı olarak tanımlanır. Eserin tekrarı mahiyetindeki yani dönüştürücü olmayan veya ticarî amaçlı kullanımlar, istisna kapsamında görülmeyerek, genellikle lisans alınması gerektiği yönünde değerlendirilir⁴¹.
2. *Eserin niteliği*: Eserin kurgu mu, kurgusal olmayan bir niteliğe mi sahip olduğu, eserin yaratıcı katkı seviyesi ve kamusal faydaya açık olup olmaması bu bağlamda önem taşır.
3. *Kullanılan kısmın miktarı ve önemi*: Kullanılan kısmın, eserin bütünüyle kıyaslandığında miktar ve önemi (nicelik ve nitelik) bakımından ağırlığı dikkate alınır. Eserin nitelik bakımından önem arzeden kısmının ya da miktarı bakımından tamamının kullanılması hâlinde, âdil kullanımın kabulü güçleşmektedir.
4. *Piyasa üzerindeki etkisi*: Kullanımın eserin mevcut veya potansiyel piyasası üzerindeki olumsuz etkileri incelenir. Kullanım sebebiyle hak sahibinin fiili kazancına zarar verilmesi veya potansiyel gelir elde etme imkânının zedelenmesi, âdil kullanım savunmasını zayıflatır.

Bu kriterler ışığında, ABD mahkemeleri, yapay zekâ ve makine öğrenimi alanında gerçekleştirilen

³⁹ R. Lee, 'Machine Learning and Copyright Law: Japanese, American and European Perspectives' (2019) *Waseda Institute for Advanced Study Working Paper No. 2019-002*.

⁴⁰ TDM istisnalarının yapay zekâ eğitimi bağlamında telif hakkı ile ilişkisini ABD, AB ve Japonya hukukları açısından karşılaştırmalı hukuk perspektifiyle inceleyen bir çalışma için bkz. Marcelo Pasetti, James William Santos, Nicholas Kluge Corrêa, Nythamar de Oliveira ve Camila Palhares Barbosa, 'Technical, Legal, and Ethical Challenges of Generative Artificial Intelligence: An Analysis of the Governance of Training Data and Copyrights' (2025) *Discover Artificial Intelligence 5* (Springer) 193.

⁴¹ Federal Mahkeme, *Campbell v. Acuff-Rose Music, Inc.* davasında, olayın özelliğinden dolayı ticari parodilerin bile “âdil kullanım” kapsamında değerlendirilebileceğini ifade etmiştir (510 U.S. 569 1994).

metin ve veri madenciliği faaliyetlerini, özellikle *dönüştürücü nitelik* taşıması hâlinde âdil kullanım kapsamında değerlendirme eğilimindedir. Bu noktada “dönüştürücü kullanım” kavramı kritik önemdedir. ABD Yüksek Mahkemesi, 1994 tarihli *Campbell v. Acuff-Rose Music, Inc.* kararında bu kavramı açık biçimde tanımlamıştır⁴². Mahkemeye, dönüştürücü kullanımdan söz edilebilmesi için sadece kopyalamanın yeterli olmadığına, kullanılan materyalin yeni bir bağlamda anlam ve işlev kazanması gerektiğine işaret etmiş ve yeni eser ne kadar dönüştürücü olursa, diğer üç faktörün o kadar önemsiz olduğuna vurgu yapmıştır⁴³.

Uygulamada yapay zekâ eğitiminde telifli içeriklerin kullanımı hususunda Amerikan mahkemelerince verilen bazı önemli kararlar mevcuttur: Buna göre *Google Books* davasında Google’ın milyonlarca kitabı tarayarak indekslemesi ve kitap metinlerinden *snippet*⁴⁴ sunması, yani özet niteliğinde kısa pasajları okurların erişimine sunması, mahkemece âdil kullanım kapsamında değerlendirilmiştir. Mahkeme, bu faaliyetin araştırma ve veri madenciliği amacı taşıdığını ve dönüştürücü nitelik arz ettiğini belirtmiştir⁴⁵.

Başka bir davaya konu *Authors Guild v. HathiTrust* ihtilafında mahkemece, dijital bir arşivde yer alan kitapların tam metin taramaya dayalı analizine imkân tanıyan uygulama, *Google Books* davasında olduğu gibi âdil kullanım kapsamında kabul edil-

miştir⁴⁶. Keza, *Kelly v. Arriba Soft Corp* davasıyla ilgili 2003 yılında verilen bir mahkeme kararında, arama motorlarında küçük boyutlu görsellerin (*thumbnail*) indekslenmesi de âdil kullanım çerçevesinde görülmüştür⁴⁷.

Bu ve benzeri kararlar ışığında ABD yargısının genel olarak davaya konu kullanımın: (i) ticarî olmaması, (ii) araştırma veya yenilik odaklı olması, (iii) dönüştürücü olması, (iv) hak sahibinin piyasa zararına yol açmaması ve (v) sınırlı veya seçmeli bir mahiyet taşıması hâlinde, âdil kullanım şartlarının sağlandığı kanaatine vardığını söylemek mümkündür. Ancak yukarıda da işaret edildiği üzere, “*fair use*” doktrini her somut olayda ayrı değerlendirme gerektirdiğinden, kullanıcılar için hukukî kesinlik sağlamaz. O nedenle eser sahibinin rızası alınmaksızın yapılan kullanımların telif hakkı ihlâli sayılma riski daima mevcuttur⁴⁸.

ABD, yapay zekâ teknolojisinin gelişiminde öncü ülkelerden biri olarak, telif hakkına tabi eserlerin yapay zekâ eğitiminde kullanımına daha ziyade ekonomik bir perspektiften yaklaşmaktadır. Bu çerçevede, son yıllarda yapay zekâ eğitimi ile ilgili telif ihtilafları, Amerikan mahkemelerinde giderek artan bir sıklıkla gündeme gelmektedir. Bunlar arasında dikkat çeken iki davanın özetine örnek kabilinden değinmekte fayda görülmüştür.

Onlardan ilki, *Thomson Reuters v. Ross Intelligence* Davasıdır. *Thomson Reuters*, 2020 yılında hukuk araştırma şirketi *Ross Intelligence*’a karşı telif hakkı ihlâli gerekçesiyle dava açmıştır⁴⁹. Davada *Ross*’un, *Westlaw* adlı hukuk veri tabanında yer alan ve ilkel nitelik taşıyan mahkeme kararlarının “*he-*

⁴² *Campbell v. Acuff-Rose v. Acuff-Rose Music, Inc.*, 510 U.S. 569 (1994).

⁴³ Matthew Sag, ‘Predicting Fair Use’ (2012) *Ohio State Law Journal* 73(1) pp. 47-91. Yazar bu çalışmada; 1978-2011 yılları arasında görülen 280 civarında *Fair Use* davasını analiz ederek özellikle “*transformative use*” (dönüştürücü kullanım) ve “*partial copying*” (kısmi kopyalama) gibi faktörlerin davaların sonucunu belirlemede nasıl etkili olduğunu ampirik olarak incelemiş ve *Fair Use* savunmasının öngörülebilirliğini test etmeyi ve mahkeme kararlarının bazı belirgin özelliklere göre nasıl şekillendiğini göstermeyi amaçlamıştır. ABD’ye benzer biçimde Kanada da *Fair Use* doktrini tatbik etmektedir. Bu konuda bkz. Ariel Katz, ‘Fair Use 2.0: The Rebirth of Fair Dealing in Canada’ in Editor Michael Geist, *The Copyright Pentology: How the Supreme Court of Canada Shook the Foundations of Canadian Copyright Law* (Ottawa University Press, Ottawa 2013) 93-156.

⁴⁴ Bir metnin veya belgenin kısa bir özeti ya da alıntısına “*snippet*” denir. Bunlar, genellikle arama motorlarında, bir web sayfasının içeriğini özetleyen kısa metin olarak görünür. Bir ses kaydının ya da videonun kısa bir bölümünün tanıtım amaçlı veya örnek olarak kullanılması da *snippet* olarak nitelendirilir.

⁴⁵ *Authors Guild v. Google, Inc.* 804 F.3d 202 (2d Cir. 2015).

⁴⁶ *Authors Guild v. HathiTrust*, 755 F.3d 87 (2d Cir. 2014).

⁴⁷ *Kelly v. Arriba Soft Corp.*, 336 F.3d 811 (9th Cir. 2003).

⁴⁸ ABD’de âdil kullanım doktrini için bkz. Sag (n 43) 53-69. Ayrıca bkz. Pamela Samuelson, ‘Text and Data Mining of in-Copyright Works: Is It Legal?’ (2021) *Communications of the ACM* 64(11) 20-22; Niva Elkin-Koren, ‘Fair Use by Design’ (2017) 64 *Ucla L. Rev.* 1082; Michael J Madison, ‘A Pattern-Oriented Approach to Fair Use’ (2004) 45 *WM. & Mary L. Rev.* 1525; Thomas F. Cotter, ‘Fair Use and Copyright Overenforcement’ (2008) 93 *Iowa L. Rev.* 1271.

⁴⁹ “Thomson Reuters Wins First Major AI Copyright Case in the US” (Thomson Reuters ABD’de İlk Büyük Yapay Zekâ Telif Hakkı Davasını Kazandı) başlıklı haber içeriği için bkz. <<https://www.wired.com/story/thomson-reuters-ai-copyright-lawsuit/>> (s.e.t. 20.06.2025).

adnote” olarak adlandırılan editöryal özetlerini yapay zekâ modelini eğitmek amacıyla izinsiz kullandığı iddia edilmiştir. Davalı Ross, *Legal Lease* adlı bir şirket aracılığıyla serbest çalışan avukatlara hazırlatılan notlarda *Westlaw*’ın karar özetlerinin “sadece esinlenmek” için kullanıldığını savunmuş ise de, davacı *Reuters* davalı tarafça hazırlatılan 25.000 civarındaki “*Bulk Memo*” adı verilen karar özetlerinin kendisine ait orijinal *headnotelara* esinlenmeyi aşacak derecede benzerlik gösterdiğini ileri sürmüştür. Mahkeme, *Reuters*’i haklı bularak Ross’un bu kullanımının âdil kullanım sınırlarını aşarak telif hakkı ihlâli teşkil ettiğine hükmetmiştir⁵⁰.

ABD’deki diğer bir ilgi çeken dava da *Kadrey v. Meta Platforms* davasıdır. *Richard Kadrey, Sarah Silverman* ve diğer yazarlar tarafından, *Meta Platforms*’a karşı 2023 yılında açılan bu davada, *Meta*’nın *LLaMA* adlı dil modelini eğitmek amacıyla *Books3* ve *LibGen* gibi gölge kütüphanelerden yani eserleri izinsiz internetten paylaşan web sitelerinden temin edilen davacılara ait telifli romanların korsan nüshalarını izinsiz olarak kullandığı iddia edilmiştir. Davacılar, bu romanların dilsel ve anlatımsal zenginliği nedeniyle davalı *Meta* tarafından seçildiğini, ancak kitapların korsan sitelerden alınmak suretiyle kullanılmalarının izinsiz olduğunu ve olay özelinde bu kullanımın dönüştürücü nitelik de taşımadığını ileri sürmüşlerdir. *Meta* ise savunmasında, yapay zekâ modellerinin bu kitapları yeniden üretmediğini, yalnızca istatistiksel desenlerden öğrenme gerçekleştirdiğini ve bu kullanımın teknik olarak gerekli olduğunu belirtmiştir. Ayrıca, bu tür eğitimler için uygun bir lisanslama pazarı bulunmadığı gibi telifli eserlerin kullanıcılara doğrudan sunulmadığını da savunmuştur.

Makalenin kaleme alındığı tarihte davanın sonuçlandırılmasına ilişkin bir bilgi mevcut değildir. Ancak davanın 1 Mayıs 2025 tarihli duruşmasında, Hâkim *Chhabria*, eserlerin *Meta* tarafından kullanım biçiminin “dönüştürücü” olduğu yönündeki görüşe eğilim göstermiş olmakla birlikte, âdil kullanım prensibinin dördüncü kriteri olan piyasa etkisine özellikle

dikkat çekmiştir. Bu bağlamda, üretken yapay zekâların orijinal kitaplara olan talebi “yok edebilecek sonsuz bir rakip akışı” oluşturup oluşturmadığı sorusunun davanın en kritik meselesi olabileceğini ifade etmiştir. Henüz sonuçlanmamış olan *Kadrey v. Meta Platforms* davası, üretken yapay zekâların telifli içeriklerle eğitiminin “âdil kullanım” kapsamında değerlendirilip değerlendirilemeyeceği bakımından emsal teşkil edecek ABD’deki ABD ilk büyük dava olarak değerlendirilmektedir⁵¹.

IV. KONUNUN TÜRK HUKUKU BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

A. GENEL OLARAK

Konuyu Türk Telif Hukuku açısından değerlendirmeden önce, veri ve materyallerin makine öğrenimi için kullanım sürecini kısaca özetlemekte fayda bulunmaktadır. Yukarıda muhtelif vesilelerle işaret olunmakla birlikte, bir yapay zekâ modeli oluşturulurken teknik olarak şu şekilde bir süreç takip edilir:

Öncelikle makine öğrenmesinde kullanılacak veriler toplanır. Bu veriler henüz makine öğrenme sürecine dahil olmadıkları için “ham veri” olarak adlandırılır. Dolayısıyla yapay zekâ modeli için kullanılması planlanan potansiyel her türlü fikir ve sanat ürününü ham veri olarak görmek mümkündür. Bu bakımdan yapay zekâ geliştiricisinin ilk işi, ham verileri tedarik etmektir. Bu aşama “*raw data gathering*” olarak adlandırılır. Yapay zekâ eğitimine kullanılacak verilerin dijital formatta olması gerekir. Dolayısıyla toplanan veriler nesne formundaysa bunların dijitale dönüştürülmesi gerekir. Örneğin matbu kitap, makale ve benzeri dilsel ürünlerin metin formunun *Excel*, *Word*, *PDF* gibi formatlara dönüştürülmesi gerekir. Ancak örneğin bir tabloyu yapay zekâya “eğitim verisi” olarak besleyebilmek için, onun *Excel* ve *Word* tablosu gibi ham hali çoğu zaman yeterli olmaz. Makinenin anlaması için tabloyu *CSV*, *JSON* vb. sayısal veya yapılandırılmış bir formata dönüştürmek gerekir. Buna İngilizcede “dijitalize etme” ve Türkçede de “sayısallaştırma” denilir.

⁵⁰ Dava hakkında bir değerlendirme için bkz. Muhammet Furkan Akıncı, ‘Yapay Zekâ Teknolojileri ve Hukukî Çerçeve: Thomson Reuters-Ross Intelligence Davası’ (8 Nisan 2025) <<https://mfa.legal/yapay-zeka-ve-telif-haklari-savasi-thomson-reuters-ross-intelligence-davasi/>> (s.e.t. 21.06.2025).

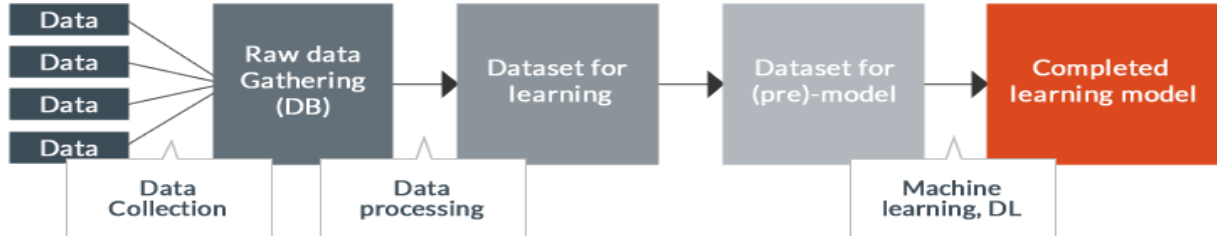
⁵¹ Jason L. Hass, ‘Kadrey v. Meta: The First Major Test of Fair Use in the Age of Generative AI’ (14 May, 2025), <<https://www.ecjlaw.com/ecj-blog/kadrey-v-meta-the-first-major-test-of-fair-use-in-the-age-of-generative-ai-by-jason-l-hass>> (s.e.t. 15.07.2025).

Resim, fotoğraf vb. görsellerin ya da ses bandı gibi analog taşıyıcı ortamlarda bulunan sesler ile video kaseti veya film şeridi gibi konvansiyonel tespit ortamlarında bulunan görüntülerin de dijital ortama aktarılması (sayısallaştırılması) lâzımdır. Yapay zekâ geliştirmede kullanılacak olan eser niteliğindeki fikrî mahsullerin tedarik olunan dijital nüshalarının eğitimde kullanılmasının ilk basamağı, bu halleriyle yani ham veri olarak anlamasını sağlayacak bir dijital formata dönüştürülmüş hâlinin makineye beslenmesi yani ona aktarılmasıdır.

İkinci adım, bu verilerin işlenmesi aşamasıdır. İşlemeyi gerçekleştirecek olan bilgisayardır, yani makinedir. Bilgisayar, bünyesindeki bulunan ve bu işleri yapabilmek üzere tasarlanmış yazılımla verilerin işlenmesini sağlar. Bilgisayar veya makine öğrenimi

açısından verilerin işlenmesi ve analizi kritiktir bir süreçtir. Veri analizi, çok sayıda eser veya büyük hacimli veriyi oluşturan metin, ses, görsel veya görüntü nev'inden materyaller ve verilerinin yahut diğer unsurların makine tarafından çıkarılması, karşılaştırılması, sınıflandırılması veya başka istatistiki çözümlerinin yapılmasıdır.

Üçüncü ve son aşama ise makine öğrenmesidir. “Derin öğrenme” (*Deep Learning-DL*) olarak da adlandırılan bu safhada makine, veri kopyalarından ve veri biçimlerinden oluşan veri kümelerini, algoritmaları kullanmak suretiyle öğrenir. Diğer bir ifadeyle işlenmiş veriler, yapay sinir ağlarına ya da başka algoritmalara beslenerek modelin öğrenmesini sağlar. Bu prosesi kabaca şöyle bir diyagramla tasvir etmek mümkündür⁵²:



Yukarıda basitçe gösterilen yapay zekâ öğrenim sürecinde FSEK’in himayesi altında olan ilim ve edebiyat, musiki, güzel sanat veya sinema eserlerinin ya da bir icracı sanatçıya ait icranın, bir yapımcıya ait fonogramın veya filmin yahut radyo-televizyon yayınlarının kullanılması mümkündür. Bu durumda FSEK yönünden bir dizi hukukî meselenin husule gelmesi kaçınılmazdır. Çünkü yapay zekâ geliştirme sürecinin farklı aşamalarında gerçekleşen fiiller, mesela analog eserlerin kopyalarının taranmasından, metinlerin ve verilerin biçimlendirilmesine, aranan büyük miktarlardaki verilerden faydalı bilgileri çıkarmak için işlemeye hazırlanmasına, tamamlandıktan sonra verilerin depolanmasına kadar ister istemez kullanılan eserlerde mündemiç telif hakkına müdahale gerekmektedir.

Türk Hukukunda yapay zekâ ve makine öğrenmesine ilişkin bir hükme, FSEK’te veya başka herhangi bir kanunda yer verilmiş değildir. AB, Almanya ve diğer

Avrupa ülkelerinde uygulanmakta olan metin ve veri madenciliği istisnasının da AB üyesi olması sebebiyle Türkiye’de tatbikine imkân bulunmamaktadır. ABD ve diğer Anglosakson ülkelerindeki açık uçlu *fair use* doktrininin yasal dayanağının bulunmasından dolayı uygulanması da mümkün değildir. Bu bağlamda eser sahibinin haklarına istisna veya tahdit olarak öngörülen FSEK kurallarının uygulanabilirliği de son derece sınırlıdır. O nedenle Türkiye’de fikir ve sanat mahsullerinin yapay zekâ öğreniminde girdi olarak kullanılmasının hukukiliğinin sağlanmasını yegâne yolu “lisanslama” şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Hukuka uygun olarak fikrî mahsullerin yapay zekâ eğitiminde girdi olarak kullanımı için, geliştirici ile eser veya bağlantılı hak konusu teşkil eden ürün üzerinde telif hakkı sahibi olan kişi arasında, FSEK’in 52. maddesi hükümlerine göre ya telif hakkının devri sözleşmesi veya eser üzerindeki mali hakların kullanılması yetkisi bahşeden bir ruhsat sözleşmesi yapılmalıdır.

Zira hak sahibinin FSEK’ten doğan hakları ona inhisarî yetkiler bahşeder. Üçüncü şahısların fikrî mahsul üzerinde bu türden fiilleri icra edebilmesi

⁵² Kaynak: Storia Law, *Evolving Paradise for Machine Learning- Revisions to the Copyright Act Further Accelerate Development of Japan's AI* <<https://storialaw.jp/en/service/bigdata/bigdata-12>> (s.e.t. 02.08.2025).

için hak sahibinden izin alması (lisans) veya bir hukuka uygunluk sebebinin bulunması gerekir⁵³. Aksi takdirde hak sahibi kullanıcıyı inhisarî hakkına istinaden bu fiillerden menedebilir. Bu sebeple, yapay zekâ geliştiricisinin makine öğreniminde kullanacağı fikrî ürünleri öncelikle yasal yollardan edinmiş olması gerekir. Diğer bir deyimle, kullanmak istediği fikir ve sanat mahsulünün kopyasını hukuka uygun olarak iktisap etmiş olmalıdır. Dolayısıyla korsan üretim nüshaların veya orijinal nüsha olsa bile “gölge kütüphane” tabir olunan korsan yayın ve umuma iletim yapan internet sitelerinden indirilen nüshaların yapay zekâ eğitiminde kullanılması caiz değildir. Veri toplama aşamasında hukuka aykırı davranılmış olması, yapay zekâ öğreniminin sonraki aşamalarında icra olunan filleri de hukukî olmaktan çıkarır.

Bilindiği gibi Kanun, eser üzerinde sahibine manevi (FSEK 14-17)⁵⁴ ve mali haklar (FSEK 21-25)⁵⁵ tanımıştır. Yapay zekânın eğitim sürecinde fikir ve sanat eserlerinin kullanılması eser sahibinin mali ve manevi haklarına tecavüz oluşturabilir. Mali haklar arasında özellikle çoğaltma ve işleme hakkına müdahale edilmeksizin fikrî mahsullerin yapay zekâ eğitiminde kullanılmasına imkân yoktur. Dolayısıyla eserin yetkisiz ve hak sahibinin izni dışında yapay zekâ eğitiminde kullanılması her halde bu iki hakka tecavüz teşkil eder.

Buna mukabil yayma hakkı ve temsil hakkı bakımından yapay zekâ eğitiminde kullanılan eserler üzerinde bir ihlâlî gerçekleşme ihtimali yoktur. Zira yayma, eserin fiziki nüshalarının satım, kiralama veya ödünç vermek gibi maksatlarla piyasaya sunulmasıdır, dağıtılmasıdır (FSEK 23). Temsil hakkı ise, eserin umumi mahallerde doğrudan veya dolaylı olarak okunması, çalınması, söylenmesi gibi filleri kapsar (FSEK 24). Yapay zekâ eğitimi için kullanılan eserler bakımından, çok yaygın olmamakla birlikte, belirli şartlar altında FSEK’in 25. maddesinde düzenlenen umuma iletim hakkının ihlâlî söz konusu olabilir.

Aşağıda önce fikir ve sanat eserlerinin yapay zekâ öğreniminde kullanılmasının, hangi şartlar altında eser üzerindeki mali haklardan çoğaltma, işleme ve umuma iletim haklarının ihlâlüne yol açabileceğine değinilecektir. Arkasından da, manevi haklar bakımından söz konusu olabilecek ihlâl ihtimallerine kısaca temas olunacaktır. Son olarak da Türk Pozitif Hukuku bakımından fikir ve sanat mahsullerinin yapay zekâ eğitiminde kullanılmasının caiz olduğu haller üzerinde kısaca durulacaktır.

B. MALİ HAKLARIN İHLÂLİ

1. Çoğaltma Hakkı Bakımından

Bir eserin kopyasına yasal yollardan erişerek onu edinmiş olmak, başlı başına onun yapay zekâ eğitiminde kullanılmasını hukukî olmasını sağlamaz. Zira “veri toplama”, “veri işleme” ve “makine öğrenimi” şeklinde sıralanan fiiller, telif hukuku cihetinden öncelikle fikrî mahsulün çoğaltılmasını ve işlenmesini gerektiren davranışlar niteliğindedir. Ayrıca bu suretle, kanunda düzenlenen diğer mali haklarla manevi haklara da müdahale edilme durumu söz konusu olabilir. Dolayısıyla, fikrî mahsul üzerinde telif hakkı sahibi olan kimsenin izni alınmadığı veya hukukî bir yetkiye dayanmadığı sürece, bu tür kullanımlar FSEK kapsamında telif hakkı ihlâlî teşkil eder.

Şöyle ki: FSEK hükümlerine göre eser üzerindeki haklar inhisarî mahiyette olup; yetkisiz veya eser sahibi yahut mali hak sahibinin izni olmaksızın bir eserin işlenmesi, çoğaltılması, yayılması, umumi mahallerde temsili ve radyo-televizyon gibi vasıtalarla yayınlanması ve internet gibi dijital mecralarda kişilerin erişimine imkân sağlanması mali hak ihlâlî teşkil eder. Bu itibarla, telif koruması altında bulunan bir fikir ve sanat ürününün hak sahibi olan kişinin izni dışında yapay zekâ sistemine aktarılacak maksadıyla olsa da analog formdan dijital forma dönüştürülmesi, çoğaltma hakkının ihlâlî teşkil eder. Zira FSEK’in 22/2. maddesi hükmü uyarınca fikir ve sanat eserlerinin, aslından ikinci bir kopyasının çıkarılması ya da işaret, ses ve görüntü nakil ve tekrara yarayan, bilinen ya da ileride geliştirilecek olan her türlü araca kaydedilmesi, her türlü ses ve müzik kayıtları çoğaltma sayılır. İlave etmek gerekir ki, eserin sadece aslından değil, daha evvel çoğaltılmış her-

⁵³ Eser sahibinin haklarının nitelik ve kapsamı hususunda ayrıntılı bilgi için bkz. Mustafa Ateş, *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması* (1. Baskı, Seçkin, Ankara 2003).

⁵⁴ Manevi haklar hakkında ayrıntı için bkz. Ateş (n 53) 125-152.

⁵⁵ Mali haklar hakkında ayrıntı için bkz. Ateş (n 53) 132-138.

hangi bir nüshasından ikinci bir kopya çıkarılması da çoğaltmadır⁵⁶.

Eserin ister aslından ister kopyalarından herhangi bir şekil veya yöntemle, tamamen veya kısmen, doğrudan veya dolaylı, geçici veya sürekli olarak yapılacak çoğaltma hak sahibinin müsaadesini gerektirir. Çünkü çoğaltma eser sahibinin münhasır hakları arasında yer alır. Keza, yapay zekâ öğrenimi için de olsa aslı veya bir kopyası kullanılmak suretiyle eserin dijital forma dönüştürülmesi çoğaltma olduğu gibi, dijital forma dönüştürülmüş eser nüshasının bilgisayara yüklenmesi veya benzeri dijital bir ortama kayıt ve tespitin yapılması da çoğaltma sayılır. Bu durumda dolaylı çoğaltmadan söz edilebilirse de, FSEK md.22/1 uyarınca eser sahibinin izni dışında yapılan bu işlem de hak ihlâli teşkil eder.

2. İşleme Hakkı Bakımından

Fikir ve sanat mahsullerinin yapay zekâ ve makine öğrenimi için kullanılmasının ikinci aşaması, dijital forma dönüştürülen eserlerin işlenmesidir. FSEK anlamında işleme, diğer bir eserden istifade suretiyle vücuda getirilen ancak bu esere nispetle müstakil olmayan türev niteliğindeki fikir ve sanat mahsulleri meydana getirilmesidir (FSEK 1/c ve 6/1)⁵⁷.

Makine öğrenimi veya yapay zekâ eğitiminde “verilerin işlenmesi” tabiri, anlam bakımından FSEK’teki “işlenme” terimine göre çok daha geniştir. Buna göre bir eserin dijital dönüşümünün sağlanması (sayısal-laştırma), aktarılması, analiz edilmesi ve modelin eğitiminde kullanılması gibi işlemlerin bütünü “veri işleme” olarak nitelendirilir. Dolayısıyla verilerin işlenmesi, yapay zekâ eğitiminde kullanılan eser üzerinde “herhangi bir işlemin yapılması” anlamına gelir⁵⁸.

İşlemenin amacı, esas olarak verilerin analiz ve model eğitime hazır hale getirilmesidir. Yapay

zekânın öğretimi için toplanan verilerin işlenmesi, teknik olarak verinin analiz ve model eğitime hazır hâle getirilmesi amacıyla yapılan birden fazla işlemden oluşur. Yapay zekâ eğitiminde kullanılacak fikir ve sanat eserinin toplanması, dijital dönüştürülmesi ve sisteme yüklenmesi geniş anlamda işleme sayılsa da, bunlar, telif hukuku anlamında çoğaltma kabul edildiği için FSEK’in çoğaltma hakkına dair hükümlerine göre muameleye tabi olurlar.

Buna mukabil, fikir ve sanat ürününün yapay zekâ verisi olarak analize tabi tutulması, yapay zekâ sistemi veya modelinin beslenmesine hazır hale getirilmesi için eserde yapılan her türlü değişiklik, işleme olarak kabul edilir. Bunlar eserin elde edilebilir hale getirilmesi, yeniden düzenlenmesi, kısaltılması, açıklanması, aktarılması, parçalanması, bölünmesi, stilize edilmesi ve sınıflandırılması gibi eserde yapılan her türlü değişiklik olabilir. Hatta yapay zekâ sistemlerinin öğrenme sürecinde eseri parçalara bölmesi, dönüştürmesi veya stilize etmesi de mümkündür. Bu türden işlemler de telif hukuku anlamında “işlenme” olarak kabul edilir.

Fikir ve sanat eserine bu kabil müdahaleler, yetkisiz olarak veya eser sahibinin ya da mali hak sahibinin müsaadesi alınmaksızın yapılırsa, FSEK’in 21. maddesinden kaynaklanan işleme hakkına tecavüz teşkil eder. İşleme hakkına tecavüzün söz konusu olabilmesi için yapay zekâ eğitim sürecinde gerçekleşen işleme faaliyetlerinin neticesinde FSEK’in 6. maddesi anlamında “işlenme” sayılabilecek bir neticenin ortaya çıkması da şart değildir. Böyle bir netice ortaya çıktığında da izinsiz meydana getirilen bir işlenmeden söz edilebilir ki, bu da işleme hakkının açık ihlâli tavsif olunabilir.

3. Umuma İletim Hakkı Bakımından

Çok yaygın olmamakla birlikte, belirli şartlar gerçekleşirse yapay zekâ eğitimi için kullanılan eserler üzerinde FSEK’in 25. maddesinden doğan umuma iletim hakkının ihlâli de söz konusu olabilir. Zira mezkûr maddeye göre umuma iletim hakkı, bir eserin aslının veya çoğaltılmış nüshalarının, her türlü araçlarla, işitsel ve/veya görsel olarak, işaret, ses ve/veya görüntü nakline yarayan vasıtalarla umuma iletimi ve umuma iletim amacıyla radyo, televizyon, uydu ve kablo gibi araçlarla yayınlanması veya ger-

⁵⁶ Çoğaltma hakkıyla ilgili ayrıntı için bkz. Ateş (n 53) 164-170.

⁵⁷ İşleme hakkıyla ilgili ayrıntı için bkz. Ateş (n 53) 162-164.

⁵⁸ Nitekim, 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu’nun 3/1(e) maddesi hükmü “Kişisel verilerin işlenmesi” terimini; “Kişisel verilerin tamamen veya kısmen otomatik olan ya da herhangi bir veri kayıt sisteminin parçası olmak kaydıyla otomatik olmayan yollarla elde edilmesi, kaydedilmesi, depolanması, muhafaza edilmesi, değiştirilmesi, yeniden düzenlenmesi, açıklanması, aktarılması, devralınması, elde edilebilir hâle getirilmesi, sınıflandırılması ya da kullanılmasının engellenmesi gibi veriler üzerinde gerçekleştirilen her türlü işlem” olarak tarif etmiştir.

çek kişilerin seçtiği yer ve zamanda esere erişmelerinin mümkün kılınması yetkilerinden oluşur⁵⁹.

Bu çerçevede eserlerin yapay zekâ eğitiminde kullanılması halinde umuma iletim hakkının ihlâl edilebileceği iki ihtimalden söz edilebilir. Bunlardan ilki, yapay zekâ geliştiricisinin daha evvel sahibi tarafından internet ortamında umuma iletilmemiş bir eseri dijitalle dönüştürdükten sonra ya da daha önce yasal olarak internet ortamında kamuya sunulmamış bir eseri kazıma (*scraping*) yöntemiyle internetten topladıktan sonra umuma iletilmesidir. Şayet yapay zekâ geliştiricisi, bu gibi eserleri kendi sistemine yükleyerek herkese açık şekilde paylaşır veya dağıtırsa, o eserin sahibinin FSEK 25'ten doğan umuma iletim hakkı ihlâl edilmiş olur.

İkinci ihlâl ihtimali ise, yasal yollardan edinilmiş olsa bile yapay zekâ eğitimde kullanılan verilerin yayın veya umuma iletim yoluyla kamuya sunulmasıdır. Örneğin yapay zekâ eğitimi için kullanılan içerik, *Git-Hub* gibi açık kaynak platformlarda modelle birlikte paylaşıldığı takdirde, eser üzerindeki FSEK 25'ten kaynaklanan umuma iletim hakkının ihlâlüne yol açılmış olur. Keza, yapay zekâ modeli çıktısının, eğitildiği eserlerin aynılarını veya çok benzerlerini üretip ifşa etmesi halinde de bu şekilde kullanılan eserin umma iletim hakkının ihlâl edildiğinden söz edilebilir.

C. MANEVİ HAKLARIN İHLALİ

Alenileşmemiş bir fikir ve sanat eserinin yapay zekâ sistemine veya modeline aktarımı, FSEK md.14'ten kaynaklanan umuma arz manevî hakkına tecavüz oluşturabilir. Alenileşmiş veya alenileşmemiş bile olsa bir eserin yapay zekâ sistem veya modeline onu meydana getirenin adı zikredilmeksizin aktarımı, md.15'ten kaynaklanan adın belirtilmesi manevî hakkına ve model ve sisteme aktarılan eserde ekleme ve çıkarma gibi değişiklikler yapılmış ise, md.16'dan kaynaklanan eserde değişiklik yapılmasına izin verme ve yasaklama şeklindeki eser sahibinin manevî hakkına tecavüz edilmiş olur⁶⁰. Bu kısımda fikir ve sanat eserlerinin yapay zekâ eğitiminde kullanılmasının husule getirebileceği manevi hak ihlallerine özetle temas olunacaktır.

1. Umuma Arz Salahiyeti Bakımından

Umuma arz, meydana getiren kimsenin eserini umum denilen kitlenin idrakine sunmasıdır. Eserden yararlanmalarını temin için onu bir nevi toplumla paylaşma anlamına gelen bir terimdir. Eser, onu meydana getiren kişi veya onun rızası dahilinde bir başka kişi tarafından aslının veya çoğaltılmış nüshaların yayımı, umumi mahallerde doğrudan veya dolaylı temsili, radyo-televizyon ile yayını ya da sair işaret, ses ve görüntü nakline yarayan vasıtalarla umuma iletilmesi veya internet üzerinden diğer kişilere ona erişebilmelerine imkân verilmesi gibi yöntemlerden biriyle eser sahibinin kişisel çevresi dışına çıkarılırsa, umuma arzedilmiş olur.

Umuma arz, FSEK'in 14. maddesi urayınca eseri meydana getirenin inhisarında olan manevi haklarından biridir⁶¹. Mezkûr madde hükümlerine göre; bir eserin umuma arzedilip edilmemesini, yayımlanma zamanını ve tarzını münhasıran eser sahibi tayin eder. Bütünü veya esaslı bir kısmı alenileşmemiş olan yahut ana hatları herhangi bir suretle henüz umuma tanıtılmayan bir eserin muhtevası hakkında ancak o eserin sahibi malumat verebilir. Eser sahibinden izin almadan bu yetkilerin kullanımı niteliğindeki fiiller, umuma arz hakkını ihlâl eder.

Dolayısıyla; yapay zekâ eğitimi için kullanılan veri setlerinde henüz yayımlanmamış, umumi mahallerde temsil veya teşhir olunmamış ya da umuma iletim yoluyla henüz toplumun idrakine sunulmamış bir eser bulunuyorsa, eser sahibinin müsaadesi alınmadan veya yetkisiz olarak kullanım halinde, eser sahibinin eseri ne zaman ve nasıl kamuya sunacağına ilişkin karar verme hakkına tecavüz edilmiş olur.

2. Adın Zikredilmesini İsteme Salahiyeti Bakımından

Kanunumuza göre eseri, sahibinin adı veya müstear adı ile yahut adsız olarak, umuma arzetme veya yayımlama hususunda karar vermek salahiyeti münhasıran eser sahibine aittir (FSEK 15)⁶². O nedenle, eserin yapay zekâ sistemlerinde kullanımı sırasında fikir ve sanat eserini meydana getiren kişinin

⁵⁹ Umuma iletim hakkıyla ilgili ayrıntı için bkz. Ateş (n 53) 185-194.

⁶⁰ Manevi hakların mahiyeti ve türleriyle ilgili ayrıntı için bkz. Ateş (n 53) 125-152.

⁶¹ Umuma arz yetkisi hakkında ayrıntı için bkz. Ateş (n 53) 132-138.

⁶² Adın belirtilmesi yetkisi hakkında ayrıntı için bkz. Ateş (n 53) 140-145.

adının aksi yönde bir irade beyanı yoksa belirtilmesi şarttır. Eser sahibi adının ne şekilde anılmasını istemişse, o şekilde belirtmek gerekir. Dolayısıyla bir eserin yapay zekâ eğitiminde kullanımı sürecinde, eser sahibinin isminin belirtilmemesi veya yanlış belirtilmesi FSEK 15'ten doğan manevi hakkın ihlâli sonucunu doğurur.

3. Eserde Değişiklik Yapılmasına İzin Verme ve Yasaklama Yetkisi Bakımından

Yapay zekâ eğitimi sürecinde kullanılan fikir ve sanat eseri üzerinde en kolay ve yaygın ihlâl maruz kalabilecek manevi hak, eserde değişiklik yapılmasına izin verme ve yasaklama hakkıdır⁶³. Bu, işin niteliğinden dolayı böyledir. Zira, yapay zekâ sistemleri, öğrenme sürecinde eseri parçalayabilir, dönüştürebilir veya stilize edebilir. Keza bu süreçte eserin yeniden düzenlenmesi, kısaltılması, açıklanması, aktarılması ve sınıflandırılması gibi değişiklikler de yapılabilir.

FSEK'in 16 maddesine göre; eser sahibinin izni olmadıkça eserde veyahut eser sahibinin adında kısaltmalar, ekleme ve başka değiştirmeler yapılamaz. Ancak kanunun veya eser sahibinin müsaadesiyle bir eseri işleyen, umuma arzeden, çoğaltan, yayımlayan, temsil eden veya başka bir suretle yayan kimse; işleme, çoğaltma, temsil veya yayım tekniği icabı zaruri görülen değiştirmeleri eser sahibinin hususi bir izni olmaksızın da yapabilir.

Mesela, bir şiir metninin sözdizimi değiştirilerek kullanılması veya bir tablonun belli kısımlarının kırılması için hak sahibinin izninin alınması gerekir. Çünkü bu kabilden yapılan değişiklikler eserin hususiyete zarar verebilir ve bütünlüğünü bozar. İzin alınmaksızın yapılan bu gibi değişiklikler FSEK'in 16. maddesine aykırıdır.

Ancak fikir ve sanat eseri sahibinin izni dahilinde eserin yapay zekâ eğitiminde kullanılması söz konusu ise, bu süreçte eserde bazı değişikliklerin yapılması teknik olarak zorunlu ise, bunların yapılması için eser sahibinden ayrıca izin alınması gerekmez. Bir lisans sözleşmesine göre yapay zekâ eğitimi için sürecin kaçınılmaz gereği olarak eserin parçalanması, dönüştürülmesi, stilize edilmesi, yeniden düzen-

lenmesi, kısaltılması, açıklanması, aktarılması, sınıflandırılması gibi değişiklikler hukuka aykırılık teşkil etmez.

Bununla birlikte Kanuna göre, eser sahibi kayıtsız ve şartsız olarak yazılı izin vermiş olsa bile şeref ve itibarını zedeleyen veya eserin mahiyet ve hususiyetlerini bozan her türlü değiştirilmeleri menedebilir. Menetme yetkisinden bu hususta sözleşme yapılmış olsa bile vazgeçmek hükümsüzdür (FSEK 16/3). Buna göre mesela; yapay zekâ, eğitim verisi olarak kullanılan eseri benzer biçimde yeniden üreterek müstehcen bir içerik içinde, yalan haberlerde, ırkçı, ayrımcı veya ideolojik bağlamda bulunduğu takdirde bu eser sahibinin şeref ve itibarına zarar verir. Eser sahibi, bu gibi hallerde sözleşmeden cayabileceği gibi mezkûr hüküm uyarınca eserde yapılan değişiklikleri menedebilir.

Bu türden fiiller aynı zamanda FSEK'in 70. maddesi kapsamında maddi ve manevi tazminat hakkı doğurur. Şahsiyet haklarının ihlâlinin de gerçekleştiği tespit olunursa, eser sahibi, genel hükümlere göre (TMK 24-25) maddi-manevi tazminat da talep edebilir (TBK 49 vd.). Ayrıca eser FSEK'in 71/1. maddesi hükmü uyarınca eseri değiştirme suçundan dolayı fail hakkında ceza davası ikame edilebilir⁶⁴. Dahası bu şekilde kullanım, eser sahibinin Türk Ceza Kanunu (TCK) kapsamında himaye gören değerlerini ihlâl ediyor veya kamu düzenine karşı suç olarak değerlendirilebiliyorsa, failin TCK hükümlerine göre de cezalandırılması gündeme gelebilir.

D. CAİZ OLAN HALLER

Türk hukukunda fikir ve sanat mahsullerinin yapay zekâ ve makine öğrenmesine mahsus kullanımına cevaz veren özel bir yasa hükmü yoktur. O nedenle telif haklarının üçüncü kişilerce kullanılmasına hak sahibi tarafından itiraz edilmesine imkân vermeyen FSEK hükümlerinin, yapay zekâ öğreniminde kullanım bakımından uygulanıp uygulanmayacağı açısından değerlendirilmesinde fayda görülmektedir.

"Caiz Olan Haller" başlığı altında bu konunun; (i) eser sahibinin açık rızası, (ii) koruma süreleri, (iii) kanunî tahditler ve istisnalar çerçevesinde ele alınmasının faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

⁶³ Eserde değişiklik yapma yetkisi hakkında ayrıntı için bkz. Ateş (n 53) 145-152.

⁶⁴ Bu konuda ayrıntı için bkz. Mustafa Ateş, *Fikrî Hakların Cezaî Himayesi* (1. Baskı, Adalet, Ankara 2024) 69-92.

1. Sahibinin Açık Rızası Kullanım

Bir eserin yapay zekâ eğitiminde kullanılmasına eserin sahibi tarafından rıza gösterilmesi mümkündür. Rıza genel hukuka uygunluk sebebidir. Ancak hukuk düzeni bazı durumlarda rızanın geçerli olmasını “açıkça beyan edilmesi” veya belirli bir şekilde uygun açıklanmış olması şartına bağlayabilmektedir. Açık rıza şartının arandığı hallerde zımnen beyan edilen rızaya dayanan müdahale hukuka uygun sayılmaz. Rızanın beyanının yazılı veya resmi şekle şartına bağlandığı durumlarda da sözlü veya fiili rıza beyanı geçerli değildir.

Eser sahibi, meydana getirdiği eserin “her türlü kullanımına” rıza gösterdiğini önceden beyan ettiği takdirde, eserin yapay zekâ eğitimi için kullanımı da bu rıza dahilinde sayılır. Eser sahibi bu rızasını bütün kamu için açıklayabileceği gibi, herhangi bir yapay zekâ geliştiricisine mahsusen de yapabilir. Ancak fikir ve sanat hukukunda rızanın hüküm doğurması “yazılı şekil” şartına bağlanmıştır (FSEK 52). İyiniyet ve dürüstlük kuralından kaynaklanan istisna dışında yazılı olarak beyan edilmemiş rıza, kullanıcının telif hakkına müdahale niteliğindeki fiilin hukuka aykırı sayılma vasfını bertaraf etmez.

Eser sahibi, telif hakkıyla korunan eserinin yapay zekânın eğitiminde kullanılmasına göstereceği rızayı üç türlü beyan edebilir. Bunlardan ilki, yapay zekâ geliştiricisi ile mali hak devri veya kullanım yetkisi tanınmasına ilişkin bir sözleşme yapılmasıdır. Bu takdirde taraflar arasındaki hak devri veya ruhsat sözleşmesinin, FSEK’in 52. maddesinde öngördüğü şekil yazılı şartına uygun yapılması gerekir. FSEK 48 vd. hükümlerine göre kurulmuş böyle bir akdi münasebet kapsamında fikrî mahsulün yapay zekânın eğitiminde sözleşme şartları dahilinde kullanılması hukuka uygundur.

Eser sahibi veya mirasçısı, tek taraflı beyan edeceği rıza ile de eserin yapay zekâ eğitiminde kullanılmasına müsaade edebilir. Bu durumda rızanın iki türlü açıklanması mümkündür. Bunlardan ilki, metin, fotoğraf video vb. eserler için uygun olan *Creative Commons* (CC) veya yazılımlara özgü *GNU* gibi açık lisans formunda iradenin beyanıdır. 2001 yılında kurulan CC lisansı, telif hakkı ile korunan eserlerin daha esnek şartlarla paylaşılmasına ve

kullanılmasına imkân veren standart bir lisanslama sistemidir. CC lisansları, eser sahibinin telif hakkını ortadan kaldırmaz, ancak eser sahibinin bazı haklarını saklı tutarak diğerlerini kamuya devretmesine imkân tanır. Bu sitemde, tabiri caizse “Her hakkı saklıdır” anlayışı yerine “Bazı hakları saklıdır” yaklaşımı hâkimdir⁶⁵.

GNU lisansı ise “*General Public License-GPL*” yani genel halk lisansıdır. *GNU* lisansının konusu bilgisayar yazılımlarıdır. 1989’da *Free Software Foundation*⁶⁶ (Özgür Yazılım Vakfı) tarafından oluşturulan *GPL*, kullanıcıya yazılımları serbestçe kullanma, yayma, dağıtma ve değiştirebilme yetkileri bahşeder⁶⁷. Bu gibi hallerde üçünü kişiler lisans şartlarına uymak kaydıyla eseri yapay zekâ eğitiminde kullanılabilir; bunun için ayrıca izin almalarına gerek yoktur.

Rızanın tek taraflı açıklanmasının ikinci türü, FSEK’in “Vazgeçme” başlıklı 60. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre eser sahibi yahut mirasçıları, kendilerine kanunen tanınan mali haklardan, önceden vaki tasarruflarını ihlâl etmemek şartıyla, bir resmi senet tanzimi ve bu hususun Resmî Ga-

⁶⁵ CC resmî internet sitesi için bkz. <<https://creativecommons.org/>>. Bu tür lisanslar hakkında ayrıntı için bkz. Niva Elkin-Koren, ‘Exploring Creative Commons: A Skeptical View of a Worthy Pursuit’ in Edit. Lucie Guibault ve P Bernt Hugenholtz, *The Future of the Public Domain: Identifying the Commons in Information Law* (Kluwer Law International 2006) pp 325-346; Lawrence Lessig, *Free Culture: How Big Media Uses Technology and the Law to Lock Down Culture and Control Creativity* (Penguin Press, New York 2004); İlhan Erdoğan, ‘Açık Erişim ve Creative Commons Lisansları’ (2009) *Bilgi Dünyası* 10(2) 305-318; Bülent Yılmaz, ‘Açık Bilim Hareketi ve Bilgi Hizmetleri: Creative Commons Lisansları Üzerine Bir İnceleme’ (2008) *Türk Kütüphaneciliği* 22(4) 538-554.

⁶⁶ Free Software Foundation, *GNU General Public License (GPL) Version 3 - Full Text*, <<https://www.gnu.org/licenses/gpl-3.0.en.html>>.

⁶⁷ Bu tür lisanslar hakkında ayrıntı için bkz. Heather J. Meeker, *Open Source for Business: A Practical Guide to Open Source Licensing* (CreateSpace Independent Publishing 2017); Richard M. Stallman, *Free Software, Free Society: Selected Essays of Richard M. Stallman* (3rd Edition, Free Software Foundation, 2015); Lawrence Rosen, *Open Source Licensing: Software Freedom and Intellectual Property Law* (Prentice Hall, 2004); Glyn Moody, *Rebel Code: Linux and the Open Source Revolution* (Perseus Publishing 2001); Ziya Aydın, ‘Açık Kaynak Kodlu Yazılım Lisansları ve Kamu Kurumlarında Kullanımı’ (2018) *Sayıştay Dergisi* 108 s. 115-132; Özgür Murat Bozkurt, ‘Özgür Yazılım ve Telif Hakları: GPL Lisansı ve Türk Hukuku Açısından Değerlendirme’ (2011) *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi* 66(1) 21-48; Hakan Yılmaz, ‘Açık Kaynak Kodlu Yazılımlar ve Lisanslama Modelleri: GPL Lisansı Üzerine Bir İnceleme’ (2010) *TBD Bilişim Dergisi* 121, 35-42.

zetede ilanı suretiyle vazgeçebilirler. Vazgeçme, ilan tarihinden başlayarak koruma süresinin bitmesi halinde hukukî neticeleri doğurur⁶⁸. O nedenle, eser sahibi veya mirasçısının vazgeçtiği mali haklar arasında eserin çoğaltılması ve işlenmesi hakları mevcutsa, yapay zekâ eğitiminde bu eserin kullanılması serbest hale gelmiş demektir.

2. Koruma Süresi Biten Eserlerin Kullanılması

Fikir ve sanat mahsullerinin işlenmesi, çoğaltılması, yayılması, temsili ve umuma iletimi bazı hallerde hak sahibinin izni alınmamış olsa bile hukuka uygundur. Bunların başında fikrî mahsul üzerindeki koruma sürelerinin dolmuş olması gelir. Buna göre eser veya bağlantılı hak konularına ilişkin 70 yıllık koruma süresi dolduğunda, artık bunların her türlü kullanımı serbesttir.

Eser sahibi, mirasçıları veya herhangi bir mali hak sahibi, koruma süresi dolmuş olan eserlerin girdi verisi olarak yapay zekâ sistemine aktarılmasına ve bu sistem marifetiyle onun muhtelif tarzlarda işlenmesine engel olamaz. Çünkü sürenin dolmasıyla birlikte fikrî mahsul üzerinde hak sahibine üçüncü kişilere karşı tanınmış bulunan izin verme ve engel olma yetkisi sona erer⁶⁹.

3. Tahdit ve İstisnalar Dahilinde Kullanım

Hukuk düzeni eser sahibine tanıdığı haklara, kamu düzeni, toplum yararı ve hususi menfaat mülahazalarıyla bazı sınırlamalar getirmiştir. Bu sınırlamalara, hakların tahdidi veya istisnası denilmektedir. Herhangi bir tahdit veya istisnanın söz konusu olduğu hallerde, kişiler eser sahibinden izin almaksızın ve kural olarak herhangi bir bedel de ödemedi fikir ve sanat eserini kullanabilir, ondan istifade edebilir. Ancak unutmamak gerekir ki, kanunda belirtilen tahdit veya istisnalar, üçünü kişilere mutlak bir faydalanma serbestisi tanımaz. Muayyen kayıt ve şartlara bağlandığı hallerde, bunlara uygun olmayan kullanım ve yararlanmalar, istisna dışında kalır ve hukuki sorumluluğu dâvet eder. İlgili kanun maddesinde belirtilen kayıt ve şartlar dahilinde kullanım ve yararlanma hukuka uygun olduğu için, hak

sahipleri bu kullanma ve yararlanmaları engelleyemez. Bu başlık altında FSEK’te düzenlenen tahdit ve istisnaların, fikrî mahsullerin yapay zekâ eğitiminde kullanılmasına uygulanabilir olup olmadığına kısaca değinilmektedir.

Hukukumuzda eser sahibinin haklarının tahdit ve istisnaları, FSEK’in 30 vd. maddelerinde düzenlenmiştir⁷⁰. Ancak bunlar arasında fikir ve sanat ürünlerinin yapay zekânın eğitiminde girdi olarak kullanımına cevaz veren hususi bir düzenleme mevcut değildir. Buna mukabil, FSEK’in 30 vd. maddelerinde tanzim olunan tahdit ve istisnaların yapay zekânın eğitim faaliyetleri kapsamında eser kullanımları için de uygulanabileceği akla geliyor olsa da; bunun son derece sınırlı ölçüde olabileceğinin kabulü gerekir.

Örneğin FSEK’in 30. maddesinde fikir ve sanat eserlerinin kamu düzeninin korunması ve mahkemelerde ispat maksadıyla kullanımı düzenlenmiştir. Bu istisna, sadece emniyet ve asayiş güçleri ile mahkemelere tanınmıştır. Yapay zekâ eğitimi amacıyla kullanım, hiçbir şekilde bu istisna kapsamına girmez. Buna mukabil, FSEK’in 31. maddesine göre, resmen yayımlanmış mevzuat ve içtihatların yapay zekâ eğitim veri setleri kapsamında kullanımı serbesttir. Bu maddede, bütün kanunların, tüzüklerin, kararnamelerin, yönetmeliklerin ve resmen ilan edilmiş tebliğ ve benzeri düzenleyici işlemlerin her türlü kullanımı hususunda mutlak bir serbesti tanımıştır. Aynı şekilde Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay, Sayıştay ve İstinaflar gibi mahkemelerin Resmî Gazetede veya web sayfalarında yayımlanmış kararları da bu çerçevede kullanılabilir. Bunların haricinde çeşitli bakanlık, kamu kurum ve kuruluşlarının gizli olmayan ve muhtelif mecralarda yayımlanan veya açıklanan kamuyu ilgilendiren düzenleyici işlemleri, duyuruları ve rapor vb. dokümanlarının da kullanılabilceğinin kabulü gerekir.

FSEK madde 32 uyarınca, Türkiye Büyük Millet Meclisinde ve diğer resmi meclis ve kongrelerde, mahkemelerde, umumi toplantılarda söylenen söz ve nutukların, haber ve malumat verme maksadıyla çoğaltılması, umumi mahallerde okunması veya radyo vasıtasıyla ve başka suretle yayımı serbesttir.

⁶⁸ Vazgeçme konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. Mustafa Ateş, *Fikrî Hukukla İlgili Hukukî İşlemler* (2. Baskı, Seçkin, Ankara 2023) 44-356.

⁶⁹ Koruma süreleri hakkında ayrıntı için bkz. Ateş (n 53) 241-267.

⁷⁰ Bu sebepler hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Mustafa Ateş, *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması* (1. Baskı, Seçkin, Ankara 2002).

Hadisenin mahiyeti ve vaziyetin icabı gerektirmedikleri hallerde bu istisnaya dahil kullanımlarda söz ve nutuk sahiplerinin adı zikredilmeyebilir. Buna göre haber ve bilgi verme amaçlı geliştirilen yapay zekâ öğreniminde bu istisnadan yararlanılabilir diye düşünüyoruz. Ancak bu maddede sözü edilen hitapların, sözlerin, konuşmaların ve nutukların haber ve malumat verme amacı taşımayan yapay zekâ eğitiminde kullanılması eser sahibinin iznini gerektirir.

FSEK'in 33 ve 34. Maddeleri fikir ve sanat mahsullerinin eğitim-öğretim gayesiyle kullanımına ilişkin istisnayı düzenlemektedir. Bunlardan ilki yüzyüze eğitimde temsil hakkına ikincisi eğitim öğretim gayesine matuf seçme ve toplama eserlerde kullanım serbestisini tanzim etmektedir. Madde 33'e göre, yayımlanmış bir eserin; tüm eğitim ve öğretim kurumlarında, yüzyüze eğitim ve öğretim maksadıyla doğrudan veya dolaylı kâr amacı gütmeksizin temsili, eser sahibinin ve eserin adının mutad şekilde açıklanması şartıyla serbesttir. Temsil hakkına ilişkin olması sebebiyle yapay zekâ eğitimi için kullanım bu maddedeki istisnanın niteliğiyle bağdaşmaz. Buna mukabil, fikir ve sanat mahsullerinin eğitim öğretim amacıyla seçme ve toplama eserler meydana getirme istisnasını düzenleyen 34. madde çerçevesinde kullanımı, yapay zekânın eğitimi bakımından da uygulanabilir gibi gözükmemektedir. Bununla birlikte Maddede "hal ve vaziyetinden eğitim ve öğretim gayesine tahsis edildiği anlaşılan seçme ve toplama eserler vücuda getirilmesi serbesttir" denilmekte olup, yüzyüze olmasa bile eğitim ve öğretim amacıyla geliştirilen yapay zekâ modelinin eğitilmesi için yayımlanmış musiki ve ilim ve edebiyat eserleri ile alenileşmiş olmaları şartıyla güzel sanat eserlerinden iktibas yoluyla yararlanılabilir. Ancak iktibas edilecek kullanılan miktarın maksadın haklı göstereceği nispeti aşmaması gerekir. Bu madde kapsamında eğitim amacı dışında mesela ticarî maksatla seçme ve toplama eserler için de iktibas mümkündür. Ancak bu takdirde eser sahibinin hususi izninin alınması icabeder (FSEK 34/3). Aynı şekilde eser sahibinin izni dahilinde bu maddeye göre büyük metin ve veri madenciliği de yapılabilir.

Eser sahibinin haklarına kamu yararına getirilmiş bir tahdit de FSEK'in 35. maddesinde yer almıştır. Madde fikir ve sanat eserlerinden bilimsel araştırma

ve incelemeler ile eğitsel maksatlı konferans ve derslerde iktibas yoluyla yararlanma serbestisini düzenlemektedir. Buna göre; alenileşmiş bir eserin bazı cümle ve fıkralarının müstakil bir ilim ve edebiyat eserine alınması, yayımlanmış bir bestenin en çok tema, motif, pasaj ve fikir nevinden parçalarının müstakil bir musiki eserine alınması, alenileşmiş güzel sanat eserlerinin ve yayımlanmış diğer eserlerin, maksadın haklı göstereceği bir nispet dahilinde ve mündericatını aydınlatmak maksadıyla bir ilim eserine konulması ve alenileşmiş güzel sanat eserlerinin ilmi konferans veya derslerde, konuyu aydınlatmak için projeksiyon ve buna benzer vasıtalarla gösterilmesi eser sahibinin hususi bir müsaadesini gerektirmez. Bu madde hükümlerinin bilimsel amaçlı yapay zekâ modellerinin geliştirilmesine tatbikinin mümkün olduğu düşünülebilir ise de, yapay zekâ eğitiminde kitlesel veri işleme söz konusu olduğundan, fikir ve sanat eserlerinin kapsamda yapay zekâ eğitiminde kullanılmasına cevaz vermeye imkân yoktur. Zira kanun koyucu bu istisnayı bilimsel araştırma ve incelemelerde başkasının eserinden küçük çaplı iktibas yoluyla yararlanılabilmesini sağlamak maksadıyla getirmiştir.

Kanunun 36 ve 37. maddeleri, basının haber verme ve toplumun haber alma hakkını kullanabilmesine hizmet eden kamu yararı maksadıyla "basın iktibasları" olarak nitelendirilebilecek istisnaları düzenlemektedir. Mezkûr maddelerde öngörülen sınırlar ve kapsamı aşmamak üzere haber verme ve toplumu bilgilendirme amacıyla geliştirilen yapay zekâ eğitiminde gazete mündericacı ve haber niteliğindeki basın içeriklerinin bu hükümlere istinaden kullanılabileceği kanaatindeyiz.

FSEK'in fikir ve sanat mahsullerinin "hususî menfaat" mülâhazasına dayalı çoğaltılmalarına müsaade ettiği hüküm 38. maddede yer almaktadır. Ancak hemen belirtelim ki, 38. madde kapsamında istisnanın, yapay zekânın eğitiminde kullanılması mümkün değildir. İstisnanın uygulama alanı "şahsen kullanılmak üzere" şeklinde çok dar tutulmuş olup; yapay zekâ eğitiminde büyük çaplı veriye ihtiyaç duyulması ve kitlesel veri işlemenin söz konusu olmasından dolayı, herhangi bir kâr maksadı güdülmemiş olsa bile, yapay zekâ eğitiminde bu maddeye istinaden fikir ve sanat eserlerinden yararlanılması hukuken mümkün değildir.

Buna mukabil, FSEK'in 40/1. maddesinde güzel sanat eserleri bakımından getirilen istisnanın, yapay zekâ sistemi veya modeli eğitiminde uygulanabilir olduğu açıktır. Zira umumi yollar, caddeler ve meydanlara, temelli kalmak üzere konulan güzel sanat eserleri; resim, grafik, fotoğraf ve saire ile herkes tarafından çoğaltılabilir, yayımlanabilir, umumi mahallerde projeksiyonla gösterilebilir, radyo ve benzeri vasıtalarla yayınlanabilir, internet mecrasında umumun erişimine sunulabilir. Bu salahiyet mimarlık eserlerinde yalnızca dış şekle münhasırdır. Dolayısıyla güzel sanat eserlerinin bu madde sınırları dahilinde yapay zekâ eğitiminde kullanılması için hak sahiplerinin hususi bir iznine gerek yoktur. Yapay zekâ modeli kâr amacı taşısa bile hüküm aynıdır.

Sonuç olarak, yetkisiz olarak veya telif hakkı sahibinin izni olmaksızın herhangi bir hukuka uygunluk sebebi bulunmaksızın FSEK'e göre korunan fikir ve sanat mahsullerinin yapay zekânın eğitimi amacıyla da olsa kullanılması, eser sahibinin FSEK'ten kaynaklanan manevi ve mali haklarına tecavüz teşkil eder ve hak sahibi FSEK 66 vd. maddelerinin hükümlerine göre mütecavize karşı hukukî himaye imkânı sağlayan davaları açabilir. Aynı şekilde bu fiil suç sayılmanın unsurlarını taşıyorsa FSEK'in 71 vd. maddelerine göre ceza davalarına da konu olabilir. Yapay zekânın eğitimi için toplanan veriler ve materyallerin "gölge kütüphane" olarak adlandırılan, korsan eser kopyalarının depolanıp umumun erişimine sunulduğu internet sitelerinden alınması, yani kullanılan içeriğin korsan içerik olması, yapay zekâ geliştiricisini hukukî sorumluluktan kurtarmaz. Bu gibi hallerde yapay zekâ geliştiricisinin bu fiili kusurlu fiiliyle (bilerek veya ihmal sonucu) işlemesi halinde, doğrudan olmasa da telif hakkının dolaylı ihlâlinden sorumlu tutmak mümkündür.

V. SONUÇ

Yapay zekâ, belirli algoritmalarla donatılmış, kendi kendine öğrenebilen ve veri üzerinden yeni içerikler üretebilen bir sistemdir. Ancak yapay zekânın işlevini yerine getirebilmesi için mutlaka eğitilmesi ve öğretilmesi gerekir. Daha önce resim, fotoğraf, müzik, şiir gibi veriler yüklenmemiş bir yapay zekâ sistemi, bu türden çıktılar üretemez. Ancak, yapay zekânın yüksek performansla çalışabilmesi için geniş veri kümelerine ihtiyaç duyması, yapay zekâ

geliştiricileri ile metin, ses ve görsel biçimindeki fikir ve sanat eserlerinin sahipleri arasında çıkarların dengelenmesi sorununu gündeme getirmiştir.

Mevcut kanuni düzenlemeler bu meselenin çözümünde yetersiz kaldığı için bazı ülkeler yapay zekâ teknolojilerinde rekabet avantajı sağlamak veya geride kalmamak amacıyla fikrî ürünlerin yapay zekâ eğitiminde kullanımını kolaylaştıran özel düzenlemeler getirmeye başlamışlardır. Bu konuda Japonya ve Singapur en somut örneklerdir. Japonya'da fikrî mahsulün "haz alma amacı dışına kullanım istisnası" (*non-enjoyment exception*) ve Singapur'da da "bilgisayarla veri analiz istisnası" (*computational data analysis exception*) olarak adlandırılan sınırlamalar kapsamında kullanılması için kural olarak hak sahiplerinden izin alınması gerekmemektedir.

Avrupa Birliği'nde ise Dijital Tek Pazar Direktifi ve Yapay Zekâ Tüzüğü gibi düzenlemelerle, üye devletler ölçeğinde uygulanabilir metin ve veri madenciliği (DTM) faaliyetlerinin yapay zekâ ve makine öğrenimi amaçlarıyla hukuka uygun şekilde gerçekleştirilmesi amaçlanmıştır. Öte yandan, ABD ve Kanada gibi ülkelerde bu konuda özel bir kanuni düzenleme yerine, "adil kullanım" doktrini çerçevesinde somut olaylara özgü "açık uçlu" çözümler geliştirilmektedir.

Buna rağmen, AB ve Almanya gibi ülkelerde kabul edilen TDM istisnasının veya ABD'de benimsenen açık uçlu *fair use* savunmasının lisanssız yapay zekâ eğitim faaliyetlerini tam olarak kapsayıp kapsamadığı tartışılmaktadır⁷¹. Ancak yapay zekâ eğitiminin hukuka uygun yürütülmesinin en emin yolunun fikrî ürünler üzerindeki hakların lisanslama yoluyla edinilmesi olduğuna şüphe yoktur.

Türkiye'de ise ne 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda ne de diğer mevzuatlarda, Japonya veya Singapur örneklerindeki gibi yapay zekâ ve makine öğrenmesinde eserlerin kullanımına imkân tanıyan bir düzenleme mevcut değildir. Ayrıca, Avrupa Birliği'nde bulunan metin ve veri madenciliği istisnasına benzer bir telif hakkı istisnası da bulun-

⁷¹ Eleonora Rosati, 'Copyright Exceptions and Fair Use Defences for AI Training Done for 'Research' and 'Learning', or the Inescapable Licensing Horizon' (2025) *European Journal of Risk Regulation* (June 30, 2025), <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=5331405> (s.e.t. 08.08.2025).

mamaktadır. Türk hukukunda ABD'deki gibi esnek bir "âdil kullanım" rejimi de olmadığından, fikir ve sanat eserlerinin yapay zekâ eğitiminde izinsiz bir şekilde kullanılması, yapay zekâ geliştiricisi gerçek veya tüzel kişiler bakımından hukuken meşru sayılamaz. Bu durum, Türkiye'de bu alanda önemli bir kanun boşluğunun varlığını göstermektedir.

Yukarıda yer alan "Caiz Haller" başlığı altında sözü edilen 31. maddedeki istisna dışında amaca uygun herhangi bir istisna hükmü kanunda yer almamaktadır. Gerek FSEK'in 33 ve 34. maddelerdeki eğitim öğretim amacıyla kullanım istisnası, gerek 35. maddesindeki bilimsel araştırma ve inceleme amaçlı kullanım istisnası ve gerekse 38. maddesindeki şahsen kullanmaya mahsus çoğaltma istisnası yapay zekâ öğreniminde kullanmanın teknik gerekliliklerini karşılamaktan uzaktır. Zira yapay zekâ eğitimi için binlerle ifade edilebilecek eserden büyük ölçekli kopyalama, kopyalanan eserlerin dijitale dönüştürülmesi, girdi verisi haline getirilip işlenmeleri ve bunların otomatik analiz işlemlerine tabi tutulması gibi işlemlerin yapılması gerekmektedir. O nedenle bütün bu işlemlerin hukuki riske maruz kalmadan yapılabilmesi ancak eserler üzerinde hak sahibi olan kimselerin kullanıcıya vereceği izni veya lisansla mayla mümkündür.

Dolayısıyla, fikir ve sanat eserlerinin yalnızca FSEK'teki istisnalar çerçevesinde yapay zekâ eğitiminde kullanılmasıyla, diğer ülkelerde geliştirilenlerle rekabet edebilecek nitelikte yapay zekâ sistemlerinin veya modellerinin Türkiye'de geliştirilmesine imkân yoktur. Bunun iki bakımdan sakıncası vardır: İlki, telif hakkı korumasından kaçınmak isteyen yerli yapay zekâ geliştiricilerinin, koruma süresi dolmuş eserlere ve eski veya düşük kaliteli verilere yönelmek zorunda kalmalarıdır. Bu verilerle beslenmiş yapay zekâ modellerinin piyasada yer edinmesi son derece zordur. İkincisi ise, aynı zamanda ilk sakıncanın tabii sonucu da olarak, ülke içinde yapay zekâ geliştirmeye alternatif yolun tercih edilmesi yani bu durumun kişileri yurt dışından eğitilmiş yapay zekâ modellerini ithale teşvik edebilecek olmasıdır.

Ülkemizin gelişen yapay zekâ endüstrisinden küresel ölçekte pay alabilmesi için bu yasal boşluğun özel bir kanuni düzenlemeyle giderilmesi gerektiğini söylemeye hacet yoktur. Ancak dünya genelinde,

fikir ve sanat eserlerinin yapay zekâ eğitiminde kullanılmasıyla ilgili normlar ve hukuki prensipler henüz netleşmiş değildir. Pek çok ülke Türkiye'nin de içinde bulunduğu "bekle ve gör" yaklaşımını benimsemiş gözükmektedir. Bu tutumun temelinde, insan yaratıcılığı ile teknoloji arasındaki ilişkinin getireceği fırsat ve risklerin henüz tam olarak öngörülemezliği yatmaktadır. O nedenle Türkiye için bu alanda yasal düzenleme yapmanın henüz erken olduğu söylenebilir.

Fakat herhangi bir zamanda yapılacak düzenlemelerde, eser sahiplerinin hakları ile yapay zekâ endüstrisinin ihtiyaçlarını dengede tutacak kapsamlı ve âdil bir rejim tesis edilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda, yukarıda işaret edildiği gibi, eleştirilen yönleri bulunsa da, Avrupa Birliği'nin metin ve veri madenciliği konusundaki prensipleri yol gösterici olabilir. Bu çerçevede DSM Direktifinin 3 ve 4. maddeleri model alınarak, araştırma ve inovasyon amaçlı metin ve veri madenciliğine izin veren; ancak hak sahibinin meşru menfaatlerini koruyacak sınırlamalar getiren hükümler ihdas edilebilir. Yapılacak düzenlemeyle yapay zekâ eğitimi için telif koruması altındaki eserlerin kullanımına dair açık bir çerçeve getirilmelidir. Aksi takdirde hem inovasyon hem de telif hakkı güvenliği zarar görebilir. Bir düzenleme yapıncaya kadar, bu konuyla ilgili uyumsuzluklarla karşılaşan Türk mahkemeleri, FSEK'te mevcut istisna ve tahditler rejimini uygularken telif hakkı ile ifade özgürlüğü ve bilgiye erişim gibi temel haklar arasındaki ilişkiyi âdil bir dengede tutacak yaklaşımı benimsemelidir. Bu çerçevede yaşanabilecek telif hakkı ile kullanım çatışmasını üç basamak testini de tatbik suretiyle çözmeye gayret etmelidir.

KAYNAKÇA

- Akbulut B, 'Yapay Zekâ ve Ceza Hukuku Sorumluluğu' (2023) *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* XXVII (4) 267-319.
- Akıncı MF, 'Yapay Zekâ Teknolojileri ve Hukukî Çerçeve: Almanya'dan İlk Karar' (1 Kasım 2024) <<https://mfa.legal/laion-karari/>> (s.e.t. 21.6.2025).
- Akıncı MF, 'Yapay Zekâ Teknolojileri ve Hukukî Çerçeve: LAION Kararıyla Doğan Yeni Soru İşaretleri' (22 Aralık 2024) <<https://mfa.legal/yapay-zekâ-teknolojileri-ve-hukukî-cerceve-laion-karariyla-dogan-yeni-soru-isaretleri/>> (s.e.t. 22.06.2025).
- Akıncı MF, 'Yapay Zekâ Teknolojileri ve Hukukî Çerçeve: Thomson Reuters-Ross Intelligence Davası' (8 Nisan 2025) <<https://mfa.legal/yapay-zekâ-ve-telif-haklari-savasi-thomson-reuters-ross-intelligence-davasi/>> (s.e.t. 21.06.2025).
- Aksu M, 'Yapay Zekâ ve Hukuk - Teknik ve Hukukî Altyapı ve Çerçeve', İç Editör Mustafa Aksu, *Yapay Zekâ ve Hukuk* (1. Baskı, Oniki Levha, İstanbul 2024).
- Ateş M, 'Copyright and Related Rights Protection under the TRIPs Agreement', içinde Mustafa Ateş, *Fikir ve Sanat Hukukuna Dair Makalelerim* (1. Baskı, Adalet, Ankara 2016) 593.
- Ateş M, *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması* (1. Baskı, Seçkin, Ankara 2003).
- Ateş M, *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması* (1. Baskı, Seçkin, Ankara 2002).
- Ateş M, *Fikrî Hakların Cezaî Himayesi* (1. Baskı, Adalet, Ankara 2024).
- Ateş M, *Fikrî Hukukla İlgili Hukukî İşlemler* (2. Baskı, Seçkin, Ankara 2023).
- Ateş M, *Fikrî Hukukta Eser* (1. Baskı, Turhan, Ankara 2007).
- Aydın Z, 'Açık Kaynak Kodlu Yazılım Lisansları ve Kamu Kurumlarında Kullanımı' (2018) *Sayıştay Dergisi* 108, 115-132.
- Bak B, 'Medeni Hukuk Açısından Yapay Zekânın Hukukî Statüsü ve Yapay Zekâ Kullanımından Doğan Hukukî Sorumluluk' (2018) *TAAD* 35 Temmuz 2018 211-232.
- Benli E ve Şenel G, 'Yapay Zekâ ve Haksız Fiil Hukuku' (2020) *ASBÜ Hukuk Fakültesi Dergisi* 2(2) 296-336.
- Bozkurt ÖM, 'Özgür Yazılım ve Telif Hakları: GPL Lisansı ve Türk Hukuku Açısından Değerlendirme' (2011) *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi* 66(1) 21-48.
- Brockmeyer S, *Text und Data Mining - Urheberrechtliche Rahmenbedingungen und Perspektiven* (C.H. Beck, München 2023).
- Bülent Yılmaz, 'Açık Bilim Hareketi ve Bilgi Hizmetleri: Creative Commons Lisansları Üzerine Bir İnceleme' (2008) *Türk Kütüphaneciliği* 22(4) 538-554.
- Chow KW, 'Singapore: Copyright Infringement Defence for Artificial Intelligence and Machine Learning' (26 February 2024), Rouse, <<https://rouse.com/insights/news/2024/artificial-intelligence-in-singapore-copyright-infringement-defence-for-artificial-intelligence-machine-learning>> (s.e.t. 24.07.2025).
- Cotter TF, 'Fair Use and Copyright Overenforcement' (2008) 93 *Iowa L. Rev.* 1271.
- Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi, <<https://cbd-do.gov.tr/sss/yapay-zekâ/>> (s.e.t. 12.04.2025).
- Doğan EM, 'Üretken Yapay Zekâ Modellerinin Eğitiminde Kullanılan İçeriklerin Telif Hakkı İhlali: ABD'deki Güncel Davalar Işığında Karşılaştırmalı Bir İnceleme' (2025) *TFM* 11(1) 91-109.
- Dornis TW, 'The Training of Generative AI is not Text and Data Mining', *European Intellectual Property Review (E.I.P.R.)*, 2/2025, <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4993782> (s.e.t. 08.08.2025).
- Elkin-Koren N, 'Exploring Creative Commons: A Skeptical View of a Worthy Pursuit' in Editors Lucie Guibault & P. Bernt Hugenholtz, *The Future of the Public Domain: Identifying the Commons in Information Law* (Kluwer Law International 2006) 325-346.
- Elkin-Koren N, 'Fair Use by Design' (2017) 64 *Ucla L. Rev.* 1082.
- Erdoğan İ, 'Açık Erişim ve Creative Commons Lisansları' (2009) *Bilgi Dünyası* 10(2) 305.
- Ersoy Ç, *Robotlar Yapay Zekâ ve Hukuk* (1. Baskı, Oniki Levha, İstanbul 2017).
- Espie Angelica de Leon, 'Computational Data Analysis Exception in Singapore's Copyright Act 2021 A Game Changer' *Asia IP*, (7 December 2021) <<https://asiaip-law.com/article/computational-data-analysis-exception-in-singapores-copyright-act-2021-a-game-changer>> (s.e.t. 24.07.2025).
- Free Software Foundation, *GNU General Public License (GPL) Version 3 - Full Text*, <<https://www.gnu.org/licenses/gpl-3.0.en.html>>.
- Geiger C, Fresio G ve Bulayenko O, *The Exception for Text and Data Mining (TDM) in the Proposed Directive on Copyright in the Digital Single Market* Legal Aspects (2018) European Parliament Legal Affairs.

- Hass JL, 'Kadrey v. Meta: The First Major Test of Fair Use in the Age of Generative AI' (14 May, 2025), <<https://www.ecjlaw.com/ecj-blog/kadrey-v-meta-the-first-major-test-of-fair-use-in-the-age-of-generative-ai-by-jason-l-haas>> (s.e.t. 15.07.2025).
- Infinity Legal LLC, 'A Balancing Act: Singapore's Computational Data Analysis Exception' *Infinity Legal*, <<https://infinitylegal.com.sg/copyright-law-singapore/>> (s.e.t. 28.07.2025).
- Joby A, 'What is Training Data? How It's Used in Machine Learning' (2021) *Learn G2*, July 30, 2021 <<https://learn.g2.com/training-data>> (s.e.t. 02.06.2025).
- Katz A, 'Fair Use 2.0: The Rebirth of Fair Dealing in Canada' in Editor Michael Geist, *The Copyright Pentology: How the Supreme Court of Canada Shook the Foundations of Canadian Copyright Law* (Ottawa University Press, Ottawa 2013) 93.
- Kleinkopf FL, 'Die Anforderungen digitaler Forschungsmethoden an ein innovations- und wissenschaftsfreundliches Urheberrecht', in *Text- und Data-Mining* (1. Auflage 2022, Nomos Verlag 2022).
- Koç EG, 'Yapay Zekânın Hukukî Statüsüne Yönelik Yaklaşımlar ve Genel Bir Değerlendirme' iç Editör Mustafa Aksu, *Yapay Zekâ ve Hukuk* (1. Baskı, OnikiLevha, İstanbul 2024) 305.
- Kretschmer M ve Margoni T, 'A Deeper Look into the EU Text and Data Mining Exceptions: Harmonisation, Data Ownership, and the Future of Technology' (2022) *GRUR International* 71(8) 685.
- LeCun Y, Bengio Y ve Hinton G, 'Deep Learning' (2015) *Nature* 521 436.
- Lee R, 'Machine Learning and Copyright Law: Japanese, American and European Perspectives' (2019) *Waseda Institute for Advanced Study Working Paper No. 2019-002*.
- Lessig L, *Free Culture: How Big Media Uses Technology and the Law to Lock Down Culture and Control Creativity*, (Penguin Press, New York 2004).
- Madison MJ, 'A Pattern-Oriented Approach to Fair Use' (2004) 45 *WM. & Mary L. Rev.* 1525.
- McCarthy J, Minsky ML, Rochester N ve Shannon CE, *A Proposal for the Dartmouth Summer Research Project on Artificial Intelligence* (31 August, 1955).
- Meeker HJ, *Open Source for Business: A Practical Guide to Open Source Licensing* (CreateSpace Independent Publishing 2017).
- Moody G, *Rebel Code: Linux and the Open Source Revolution* (Perseus Publishing 2001).
- Nagashima Ohno & Tsunematsu, 'Japan a Paradise for Machine Learning, Not Generative AI' (21.7.202) *Lexology*, <<https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=d6358d5b-b020-430e-84b9-dd3497822c9b>> (s.e.t. 25.07.2025).
- OECD, 'OECD Artificial Intelligence Papers' <https://www.oecd.org/en/publications/oecd-artificial-intelligence-papers_dee339a8-en.html> (s.e.t. 12.8.2025).
- OECD, 'OECD AI Principles' <<https://www.oecd.org/en/topics/sub-issues/ai-principles.html>> (s.e.t. 12.8.2025).
- Pasetti M, Santos JW, Corrêa NK, de Oliveira N ve Barbosa CP, 'Technical, Legal, and Ethical Challenges of Generative Artificial Intelligence: An Analysis of the Governance of Training Data and Copyrights' (2025) *Discover Artificial Intelligence* 5 (Springer) 193.
- Quintais PJ, 'Generative AI, Copyright and the AI Act' (2025) *The International Journal of Technology Law and Practice- Computer Law & Security Review* 56 106.
- Rosati E, 'Copyright Exceptions and Fair Use Defences for AI Training Done for 'Research' and 'Learning', or the Inescapable Licensing Horizon' (2025) *European Journal of Risk Regulation* (June 30, 2025), <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=5331405> (s.e.t. 08.08.2025).
- Rosati E, 'Infringing AI: Liability for AI-Generated Outputs under International, EU and UK' (2025) *European Journal of Risk Regulation European Journal of Risk Regulation* 16 603.
- Rosati E, 'Is Text and Data Mining Synonymous with AI Training?' (2024) *Journal of Intellectual Property Law & Practice* 19(12) December 2024 851.
- Rosati E, 'Is Text and Data Mining Synonymous with AI Training?' (2024) *Journal of Intellectual Property Law & Practice* 19(12) December 2024, 851.
- Rosen L, *Open Source Licensing: Software Freedom and Intellectual Property Law* (Prentice Hall, 2004).
- Russell JS ve Norvig P, *Artificial Intelligence: A Modern Approach* (4th Edition, Pearson, 2021).
- Sag M, 'Predicting Fair Use' (2012) *Ohio State Law Journal* 73(1) 47.
- Samuelson P, 'Text and Data Mining of in-Copyright Works: Is It Legal?' (2021) *Communications of the ACM* 64(11) 20.
- Stallman RM, *Free Software, Free Society: Selected Essays of Richard M. Stallman* (3rd Edition, Free Software Foundation, 2015).
- Stamatoudi IA, *EU Copyright Law: A Commentary* (Edward Elgar Publishing, 2021).

- Storia Law, 'Evolving Paradise for Machine Learning-Revisions to the Copyright Act Further Accelerate Development of Japan's AI', <<https://storialaw.jp/en/service/bigdata/bigdata-12>> (s.e.t. 02.08.2025).
- Suluk C, 'Dijitalleşmenin ve Özellikle Yapay Zekânın Çıkardığı Telif Sorunları ve Çare Arayışları' (2025) *YBHD* 10(2) 951.
- Şıracı S, 'Yapay Zekâ Eğitiminde Eserlerin Girdi Olarak Kullanılmasının Telif Hakları Açısından İncelenmesi' (2024) *SÜHFD* 32(4) 2463.
- Turan Başara G, 'Avrupa Dijital Düzenleme Sisteminde Yapay Zekâ Yasası' (2024) *AÜHFD* 73(4) 2983.
- Turing AM, 'Computing Machinery and Intelligence', in Editors Robert Epstein, Gary Roberts & Grace Beber, *Parsing the Turing Test Philosophical and Methodological Issues in the Quest for the Thinking Computer* (1st Edition, Springer Dordrecht, 2009) Chapter III.
- Ueno T, 'The Flexible Copyright Exception for 'Non-Enjoyment' Purposes- Recent Amendment in Japan and Its Implication' (2021) *GRUR International* 70(2) 145.
- Universitat Bremen, '7. Sonderfall: Text und Data Mining' <<https://www.uni-bremen.de/urheberrecht/wissensplattform/7-sonderfall-text-und-data-mining/>> (s.e.t. 08.08.2025).
- WIPO, *Generative Artificial Intelligence*, Geneva 2024, WIPO, <<https://doi.org/10.34667/tind.49740>> (s.e.t. 10.08.2025).
- WIPO, *WIPO Technology Trends 2019 - Artificial Intelligence*, <<https://www.wipo.int/publications/en/details.jsp?id=4386>> (s.e.t. 10.08.2025).
- WIPO, *Patent Landscape Report- Generative Artificial Intelligence GenAI* <<https://www.wipo.int/web-publications/patent-landscape-report-generative-artificial-intelligence-genai/en/index.html>> (s.e.t. 10.08.2025).
- Yazıcı ANM, *Otonom Aracın Sebep Olduğu Zararlardan Üreticinin Kusursuz Sorumluluğu* (1. Baskı, Adalet, Ankara 2023).
- Yılmaz H, 'Açık Kaynak Kodlu Yazılımlar ve Lisanslama Modelleri: GPL Lisansı Üzerine Bir İnceleme' (2010) *TBD Bilişim Dergisi* 121, 35.
- Yılmaztekin HK, *Yapay Zekânın Eser Sahipliği* (1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2021).
- Zorlu M, 'Yapay Zekâ ve Telif Hakkı', (2019) *TBB Dergisi* 142, 305.

Etik Beyanı: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde etik kurallara uyulduğunu yazar beyan etmektedir. Aksi bir durumun tespiti halinde Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi (TFM) hiçbir sorumluluğu kabul etmemektedir. Sorumluluk, çalışmanın yazarına aittir.

Katkı Oranı Beyanı: Söz konusu çalışmanın hazırlanması ve yazımı aşamasında yazarın katkı oranı %100'dür.

Varsa Destek ve Teşekkür Beyanı: Yoktur.

Çatışma Beyanı: Yoktur.

Ethics Statement: The author declares that ethical rules are followed in all preparation processes of this study. In case of detection of a contrary situation, TFM does not have any responsibility and all responsibility belongs to the author of the study.

Contributions Statement: Author has contributed %100 into preparing and writing this study.

Statement for Support and Appreciation If Any: None.

Statement for Conflict of Interest: None.